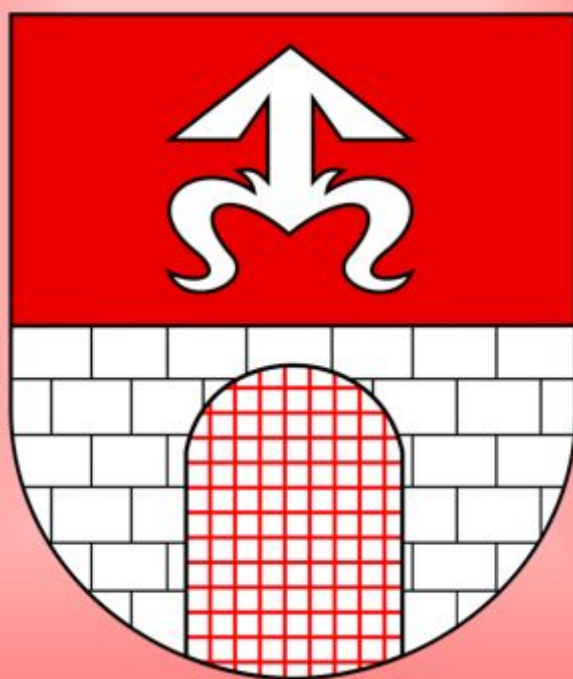

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górnó na lata 2021-2029

Górnó, 2021r.

Spis treści

1.	Część wprowadzająca	1
1.1.	Podstawa prawna opracowania Strategii	2
1.2.	Podstawy programowe	4
1.2.1.	Poziom europejski	4
1.2.2.	Poziom krajowy	5
1.2.3.	Poziom regionalny	6
1.2.4.	Poziom lokalny	8
1.3.	Metodyka opracowania	8
1.4.	Okres trwania Strategii	10
1.5.	Proces opracowania Strategii	10
2.	Część diagnostyczno-analityczna	11
2.1.	Informacje ogólne	11
2.2.	Demografia	11
2.3.	Poziom życia mieszkańców	15
2.4.	System edukacji	17
2.5.	Kultura	19
2.6.	Ochrona zdrowia	23
2.7.	Lokalny rynek pracy	24
2.8.	Pomoc społeczna	30
2.9.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	31
2.9.1.	Świadczenia rodzinne i opiekuńcze	36
2.9.2.	Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	41
2.9.3.	Stypendia socjalne	42
2.9.4.	Karta Dużej Rodziny	43
2.9.5.	Realizacja Programu „Posiłek w szkole i w domu”	43
2.9.6.	Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Jachowej	44
2.10.	Spółeczeństwo obywatelskie	45
2.10.1.	Organizacje pozarządowe	45
2.11.	Analiza SWOT	47
3.	Lokalne problemy społeczne	50
3.1.	Analiza metodą Pareto-Lorenza	51
3.2.	Bezrobocie	54

3.3.	Ubóstwo	58
3.4.	Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba	62
3.4.1.	Integracja dzieci niepełnosprawnych.....	66
3.5.	Sytuacja osób starszych.....	66
3.6.	Problemy opiekuńczo-wychowawcze	69
3.7.	Przemoc w rodzinie.....	71
3.8.	Ochrona macierzyństwa.....	74
3.9.	Uzależnienia	75
3.9.1.	Alkoholizm	75
3.9.2.	Substancje psychoaktywne inne niż alkohol.....	78
3.10.	Bezdomność.....	78
3.11.	Bezpieczeństwo publiczne.....	79
3.12.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	80
3.12.1.	Klub Integracji Społecznej „Rozwój”	81
3.12.2.	Sukces w Górnio MALowany.....	82
4.	Część programowa	83
4.1.	Podsumowanie diagnozy.....	83
4.1.	Wizja Gminy.....	85
4.2.	Cele strategiczne i operacyjne.....	85
4.2.1.	Cel Strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców	86
4.2.2.	Cel strategiczny 2. Poprawa sytuacji bytowej rodzin	86
4.2.3.	Cel Strategiczny 3. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie....	87
4.2.4.	Cel Strategiczny 4. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych	88
4.2.5.	Cel Strategiczny 5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych.....	88
4.3.	Kierunki działań	89
4.4.	Źródła finansowania.....	95
4.5.	Koordinator.....	95
4.6.	Monitoring.....	95
	Spis tabel	97
	Spis wykresów.....	97
	Spis rysunków	98

1. Część wprowadzająca

Dokument mający duży wpływ na kreowanie rzeczywistości społecznej powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej, czyli doktrynach i normach działania, którymi to właśnie powinny się kierować podmioty polityki społecznej przy realizacji postawionych celów. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. Zasada przezorności – bezpieczeństwo socjalne jednostki nie powinno być efektem tylko i wyłącznie świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać także z odpowiedzialności za przyszłość własną oraz rodziny.
2. Zasada pomocniczości – w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
3. Zasada samorządności – wyraża się poprzez organizację życia społecznego w sposób gwarantujący prawo do aktywnego udziału jednostkom i grupom w istniejących instytucjach społecznych oraz do tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
4. Zasada wielosektorowości - polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.
5. Zasada samopomocy – opiera się na istnieniu i rozwoju wzajemnej pomocy ludzi, którzy zmagają się z podobnymi problemami życiowymi, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
6. Zasada solidarności społecznej – oznacza wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
7. Zasada partycypacji – określa taką organizację życia społecznego, która umożliwi jednostkom realizację swoich ról społecznych, a grupom pozwala zająć równoprawne z innymi grupami miejsce w społeczeństwie.

8. Zasada dobra wspólnego - przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższych;
- prowadzenie bieżących działań ostonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

1.1. Podstawa prawna opracowania Strategii

Przygotowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górnio na lata 2021-2029 oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka.

Głównym aktem prawnym wyznaczającym kierunek lokalnej pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. 2020, poz. 1876) jednak na treść i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich w szczególności:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020r. poz. 713,1378.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020r. poz. 111),
- ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów
- (Dz. U. z 2020r. poz. 808, 875, 1517.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2020r. poz. 1057),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020r. poz. 821),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019r. poz. 869, 1622, 1649, 2020, z 2020r poz. 284, 374, 568, 695, 1175, 2320),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020r. poz. 685),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2020r. poz. 1398, 1492, 1493, 1578, 1875, 2112, 2345, 2401),
- ustawa z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020r. poz. 218, 956),
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277, z 2020r. poz. 1492).
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2020r. poz. 256, 695, 1298, 2320, z 2021r. poz. 54),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. z 2020r. poz. 1348, 2400),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U z 2020r. poz. 1297),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U z 2019 roku poz. 2407),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1329),

ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 roku poz. 1327, z 2021 r. poz.4).

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy itp.

Głównym wykonawcą Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górno na lata 2021-2029 jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio, który jest samodzielną jednostką organizacyjno-budżetową samorządu terytorialnego, podporządkowaną bezpośrednio Wójtowi Gminy Górno. Ośrodek ten zajmuje się działaniami z zakresu pomocy społecznej oraz realizuje zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym, fakultatywnym, jak również zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej.

1.2. Podstawy programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górno na lata 2021-2029 stanowi integralny i spójny element szerszego procesu zarządzania. Strategia jako dokument ukierunkowujący działania gminy w sferze społecznej, musi wpisywać się w ogólne polityki zawarte w dokumentach wyższego rzędu. Cele i działania zawarte w Strategii służące przeciwdziałaniu problemom mieszkańców, stanowią część wizji rozwoju jednostki. Wizja ta często finansowana jest z zewnętrznych źródeł, dlatego tak istotnym jest komplementarne i spójne opracowanie Strategii.

1.2.1. Poziom europejski

Komisja Europejska wspiera i uzupełnia politykę poszczególnych państw członkowskich w dziedzinie włączenia społecznego i ochrony socjalnej.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu została zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Jednym z celów tej strategii jest wydzwignięcie z ubóstwa i wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów ludzi i zwiększenie do poziomu 75% zatrudnienia

osób w wieku 20-64 lat. W osiągnięciu tych celów pomocne są inicjatywy przewodnie m.in.

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Realizacja celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górno na lata 2021-2029 jest spójna z celami Strategii Europa 2020 i przyczyni się do osiągnięcia zakładanych efektów.

1.2.2. Poziom krajowy

W polityce krajowej niniejsza Strategia zgodna jest w swych założeniach i proponowanych kierunkach działań z następującymi dokumentami:

Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030 - Dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2030. Wśród celów operacyjnych Strategia ta wymienia inwestycje w kapitał ludzki (w ramach celu strategicznego nr 1) oraz w kapitał społeczny (w celu strategicznym nr 3).

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego. Celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzpełnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;

- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górno na lata 2021-2029 spójna jest również z innymi, aktualnymi na moment opracowywania Strategii dokumentami szczebla krajowego:

- Strategia Średniookresowa Kraju Polska 2020,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020,
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020,
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2016-2020,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

1.2.3. Poziom regionalny

Powiązanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górno na lata 2021-2029z dokumentami na szczeblu regionalnym jest niezwykle istotne z punktu polityki spójności. To właśnie na szczeblu wojewódzkim rozstrzygana jest większość konkursów na realizację projektów przy udziale środków unijnych. Na moment opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Górno bazowano na projekcie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ jest głównym dokumentem strategicznym opracowanym na rzecz województwa świętokrzyskiego. Wśród celów mających wpływ na politykę społeczną w regionie należy wskazać:

- Profilaktykę zdrowotną służącą utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników,
- Edukację ekologiczną,

- Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców,
- Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie,
- Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji,
- Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego,
- Poprawę warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców,
- Rozwój i upowszechnienie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów,
- Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- Rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego,
- Rozwój sektora ekonomii społecznej,
- Poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- Zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego,
- Kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych,
- Promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia,
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- Wzrost kompetencji kadr administracji publicznej.

Sformułowane w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020 założenia określają koncepcję realizacji polityki społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania, odnosząc się do poszczególnych kwestii społecznych, stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności

lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia w województwie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności.

1.2.4. Poziom lokalny

Poziom lokalny stanowią pozostałe dokumenty uchwalane przez Radę Gminy. Głównych powiązań należy szukać w strategiach i programach poruszających w mniejszym bądź większym stopniu problematykę społeczną, czyli: Strategia Rozwoju Gminy Górno do 2020 roku oraz Program Rewitalizacji dla Gminy Górno na lata 2016-2022.

Strategia Rozwoju Gminy powinna przyczynić się do zrównoważonego rozwoju gminy Górno. W ramach realizacji poszczególnych celów operacyjnych założono m.in.: podniesienie jakości pomocy społecznej i usług ochrony zdrowia, wzrost aktywności obywatelskiej i włączenie społeczne oraz dalsze podniesienie jakości i poszerzenie oferty edukacyjnej. Powyższe cele są spójne z założeniami niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Program Rewitalizacji dla Gminy Górno na lata 2016-2022 swoim zasięgiem nie dotyczy całej gminy a jedynie jej części - sołectw Górno, Górno-Parcele oraz fragment sołectwa Wola Jachowa. Program rewitalizacji jako jeden z celów wskazuje „Poprawę warunków życia mieszkańców” m.in. poprzez poprawę stanu bezpieczeństwa oraz zwiększenie dostępności i poprawę jakości usług publicznych. Działania zaproponowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przyczynią się do osiągnięcia założonego w Programie Rewitalizacji celu.

1.3. Metodyka opracowania

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górno na lata 2021-2029 powierzono ekspertom Świętokrzyskiego Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej. Dokument został wypracowany metodą ekspercko-partycypacyjną, co umożliwiło udział lokalnej społeczności na każdym etapie budowania Strategii, zaczynając od diagnozy i na części programowej kończąc, z zachowaniem stosownych

obostrzeń epidemiologicznych. W procesie tworzenia strategii przeprowadzono następujące działania:

- diagnozę i identyfikację podstawowych problemów społecznych mieszkańców gminy,
- analizę silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polityki społecznej w gminie,
- ustalenie celów strategicznych, szczegółowych oraz zadań niezbędnych do ich realizacji,
- konsultacje społeczne projektu dokumentu.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Urzędu Gminy Górno, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnem, Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach oraz instytucji i organizacji współpracujących z Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Przygotowując strategię polityki społecznej na obszarze gminy uwzględniono m.in. dane dotyczące demografii i stopy bezrobocia. Informacje takie pozwalają przewidzieć zmiany zachodzące wśród mieszkańców gminy, przekładają się także na kierunek polityki społecznej.

Proces tworzenia Strategii rozpoczęto realizacją elektronicznej ankiety, którą wypełniali mieszkańcy gminy. Mogli się oni wypowiedzieć m.in. na temat aktualnych warunków bytowych, głównych problemów społecznych oraz zaproponować najlepsze ich zdaniem rozwiązania. Celem tych konsultacji było zdiagnozowanie obecnej sytuacji społecznej gminy, poprzez wskazanie największych problemów, które następnie należało uwzględnić podczas prac nad strategią. Elektroniczna forma zapewniała bezpieczeństwo sanitarne wszystkim uczestnikom procesu.

W ramach warsztatu strategicznego, który został przeprowadzony w dniu 4 grudnia 2020 roku omówiono główne problemy społeczne gminy, wskazano ich przyczyny oraz wpływ na mieszkańców oraz wypracowano analizę SWOT, której celem było wskazanie mocnych i słabych stron gminy w kontekście pomocy społecznej.

1.4. Okres trwania Strategii

Okres obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górno na lata 2021-2029 ustalono do roku 2029. Dziewięcioletnia perspektywa umożliwia długofalową realizację założonych celów. Dodatkowo termin ten wynika między innymi z okresu programowania unijnego, który obowiązuje do 2027 roku. Kolejne dwa lata trwania Strategii umożliwią rozliczenie projektów zapoczątkowanych w ostatnim roku perspektywy finansowej. Równie ważnym jest też to, że na etapie opracowywania kolejnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powinny być znane ramy finansowe oraz wytyczne co do działań dla kolejnego unijnego okresu programowania.

1.5. Proces opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górno na lata 2021-2029 opracowywana było między październikiem a grudniem 2020. Był to okres w którym w całym kraju wprowadzony był stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. Stan ten niósł ze sobą ograniczenia, między innymi w zakresie konieczności zachowania odległości między poszczególnymi osobami. Biorąc powyższe pod uwagę zdecydowano się zminimalizować ryzyko poprzez przeprowadzenie badań ankietowych jedynie w formule on-line. Spotkania warsztatowe również realizowane były w zmodyfikowanej formie, bez standardowego dzielenia na podgrupy, z zachowaniem wymaganych reżimów sanitarnych.

Rok 2020 jest rokiem w którym kończył się okres unijnego programowania, dlatego też na etapie sporządzania strategii Zespół odnosił się do projektów nowych dokumentów strategicznych, m.in. na szczeblu wojewódzkim.

2. Część diagnostyczno-analityczna

Część diagnostyczno-analityczna stanowi fundament dalszych prac programowych każdego dokumentu strategicznego. Bez rzetelnego obrazu gminy, nie jest możliwe właściwe określenie priorytetów rozwojowych a co za tym idzie, wizji, misji, celów strategicznych i operacyjnych oraz działań. Poniższa część diagnostyczno-analityczna składa się z analizy ośmiu obszarów oraz dziesięciu głównych problemów społecznych.

2.1. Informacje ogólne

Gmina Górno leży w centralnej części województwa świętokrzyskiego. Jest jedną z gmin należących do powiatu kieleckiego. Graniczy z miastem Kielce i gminami: Masłów, Bodzentyn, Bieliny i Daleszyce. Powierzchnia gminy to 83,26 km².

2.2. Demografia

Jednym z warunków rozwoju gminy jest stały wzrost potencjału ludzkiego. Zasoby, ranga oraz rola kapitału ludzkiego uwarunkowane są nie tylko liczebnością populacji czy osób zatrudnionych, lecz również poziomem wiedzy, umiejętności, kreatywnością, przedsiębiorczością, stanem zdrowia itp. Te oraz inne pożądane cechy kształtują się w określonym czasie i przyczyniają się do rozwoju fizycznego i intelektualnego. Jest to czas tzw. inwestycji demograficznych, czyli inwestycji w człowieka. Gminy rywalizują o kapitał ludzki poprzez pozyskiwanie nowych mieszkańców, głównie młodych i z wysokimi kwalifikacjami, co z jednej strony pozwoli na budowanie lokalnego kapitału społecznego i intelektualnego oraz przyczyni się do „spowolnienia” starzenia się lokalnego społeczeństwa i „odsunięcie” w czasie działań skierowanych w stronę problemów ludzi starszych, z drugiej – stanowi źródło potencjalnych przyszłych dochodów gminy.

Gmina Górno jest jedną z najludniejszych gmin powiatu. Jedynie gminy: Morawica, Chęciny, Daleszyce i Piekoszów są zamieszkiwane przez większą liczbę ludności.

Tabela 1. Ludność powiatu kieleckiego w 2019 roku z podziałem na gminy

Gmina	Ludność	% ogółu	Gmina	Ludność	% ogółu
Bieliny	10299	4,89%	Mniów	9346	4,43%
Bodzentyn	11479	5,45%	Morawica	16756	7,95%
Chęciny	15111	7,17%	Nowa Słupia	9471	4,49%
Chmielnik	11264	5,34%	Piekoszów	16345	7,75%
Daleszyce	15865	7,53%	Pierzchnica	4700	2,23%
Górno	14533	6,89%	Raków	5595	2,65%
Łagów	6880	3,26%	Sitkówka-Nowiny	7910	3,75%
Łopuszno	8984	4,26%	Strawczyn	10874	5,16%
Mastów	11063	5,25%	Zagnańsk	12684	6,02%
Miedziana Góra	11632	5,52%	RAZEM	210817	100,00%

Źródło. BDL GUS oraz Raport o Stanie Gminy Górno za 2019 rok

Według Raportu o Stanie Gminy Górno za 2019 roku gmina liczyła 14533 mieszkańców. W porównaniu do roku 2017 gminie przybyło 202 mieszkańców. Ludność w poszczególnych sołectwach, na przestrzeni dwóch ostatnich lat prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Liczba mieszkańców gminy w podziale na sołectwa w latach 2018-2019

Sołectwo	2018r	2019r	Różnica
Górno	1817	1819	2
Radlin	1628	1660	32
Bęczków	1561	1577	16
Wola Jachowa	1475	1484	9
Skorzyszycy	1468	1462	-6
Cedzyna	1375	1415	40
Leszczyne	1305	1313	8
Krajno Drugie	737	740	3
Krajno-Parcele	725	723	-2
Krajno Pierwsze	681	686	5
Górno-Parcele	578	591	13
Krajno-Zagórze	500	507	7
Górno-Osiedle	196	206	10
Podmachocice	191	192	1
Górno-Zawada	154	158	4
RAZEM	14391	14533	142

Źródło. Raport o Stanie Gminy Górno.

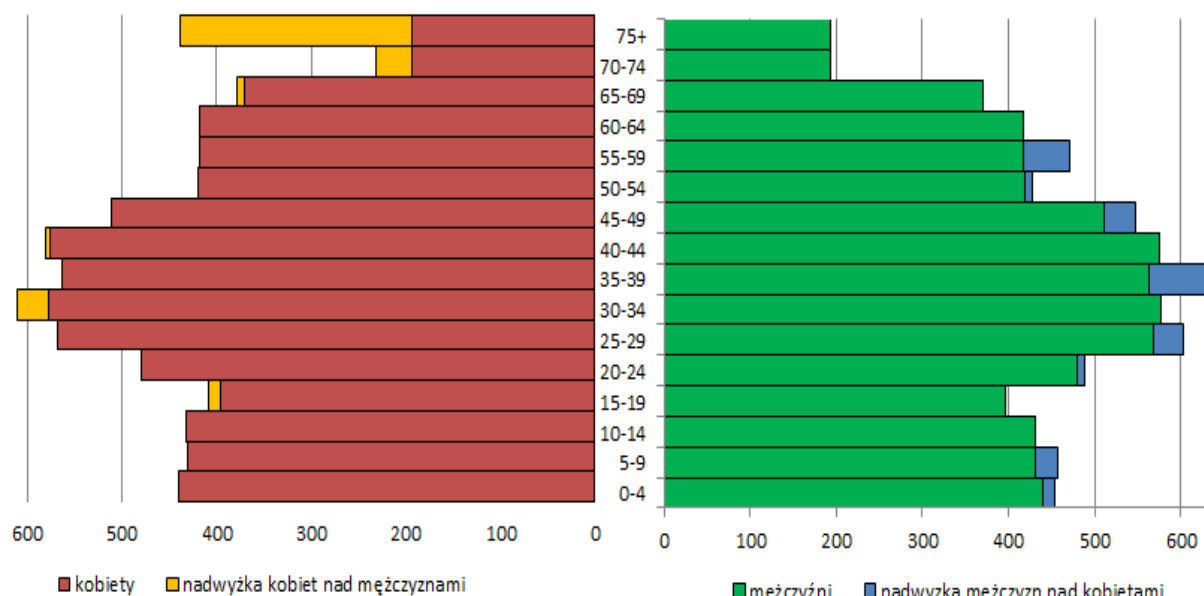
Analizując demografię gminy w podziale na jednostki pomocnicze należy zauważyć, że tylko w dwóch sołectwach na przestrzeni ostatnich dwóch lat zmniejszyła się liczba

mieszkańców (Krajno-Parcele, Skorzeszyce). Łącznie ludność gminy wzrosła o 142 osoby, z czego różnica między urodzeniami a zgonami wyniła 77 osób, a nowozameldowane osoby – 65.

Na podstawie samej liczby mieszkańców nie jesteśmy w stanie oprzeć diagnozy sytuacji demograficznej gminy. Niezbędne będzie jeszcze określenie dynamiki zmian ilościowych na przestrzeni ostatnich lat oraz jakościowych, przejawiających się strukturą ludności.

Przyrost naturalny, w odniesieniu do każdego tysiąca mieszkańców gminy Górno w latach 2017-2019 przedstawiał się następująco: 4,58; 4,26; 5,04. Dodatni przyrost naturalny jest bardzo pożądany, ponieważ stanowi fundament pod długofalowy wzrost liczby mieszkańców. Ważnym aspektem analizy jakościowej jest tzw. Piramida wieku, prezentująca rozkład ludności z uwzględnieniem płci oraz grup wiekowych. Piramidy te dzielimy na progresywne, regresywne i zastojowe. Piramida typu progresywnego pokazuje zwiększanie się liczby ludności, typu zastojowego obrazuje sytuację w której liczba dzieci jest taka sama jak liczba dorosłych, typu regresywnego obrazuje zmniejszanie się liczby ludności.

Wykres 1. Piramida wieku GUS

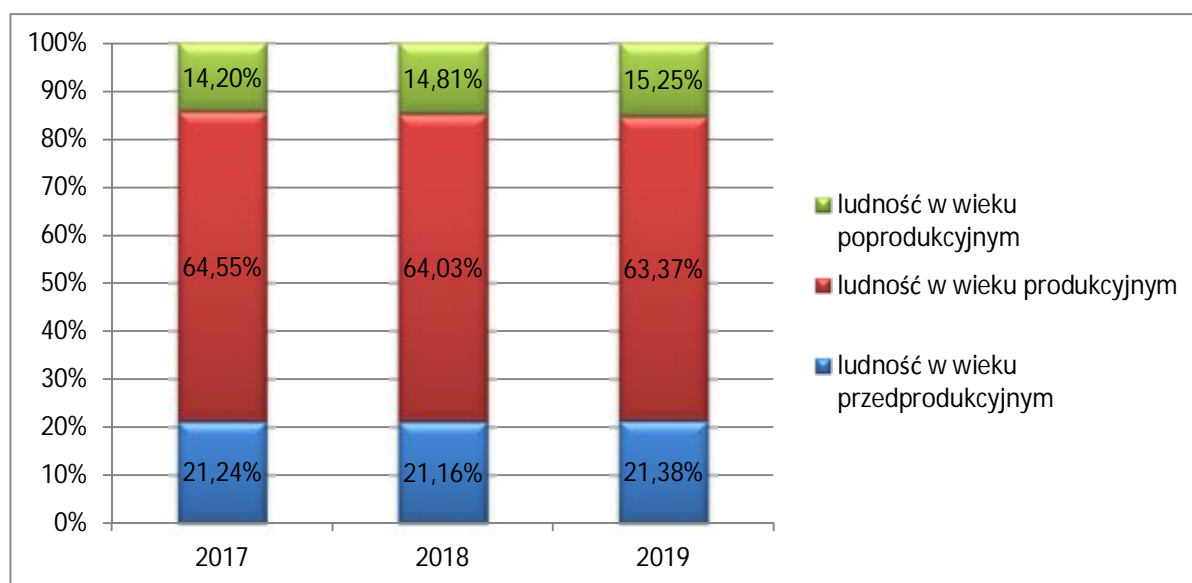
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z piramidy wieku, gmina Górno jest przykładem społeczeństwa regresywnego. Typ ten charakteryzuje się najniższym udziałem w ogóle społeczeństwa

dzieci i młodzieży oraz postępującym starzeniem się społeczeństwa. Piramida przyjmuje kształt grzybka. Jednak obecnie zachodzące procesy demograficzne połączone z dodatnią migracją ludności oraz dodatnim przyrostem naturalnym w przyszłości mogą zmienić kształt piramidy na zastoju.

Według informacji Głównego Urzędu Statystycznego współczynnik feminizacji w gminie Górnio w latach 2017-2019 roku wyniósł 101. Oznacza to, że na każdych 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet. Jak jednak wynika z powyższej piramidy, przewaga liczby kobiet uwidacznia się dopiero wśród mieszkańców powyżej 65 roku życia. Do tego momentu, z niewielkimi wyjątkami, w gminie Górnio to mężczyźni stanowią większy odsetek mieszkańców. Ważnym elementem struktury demograficznej ludności, który ma wpływ na przebieg procesów demograficznych, jest wiek ludności, przekładający się na odsetek ludności w wieku produkcyjnym.

Wykres 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku

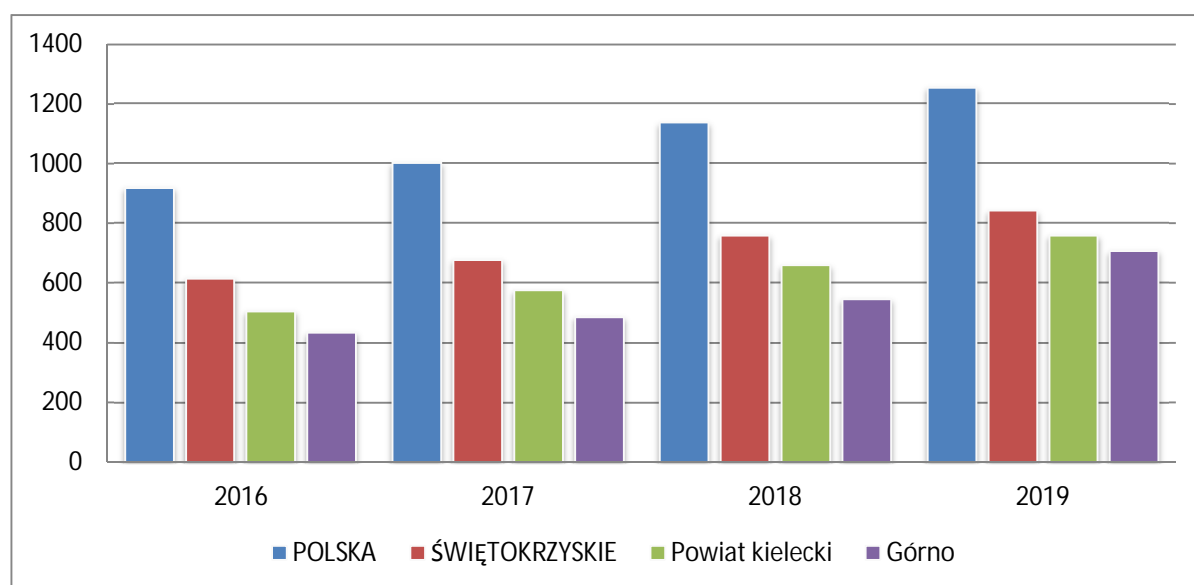
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, można dostrzec iż zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejsza się w wieku produkcyjnym. Porównując ekonomiczne grupy wieku w gminie Górnio do województwa świętokrzyskiego oraz kraju otrzymamy obraz gminy o niekorzystnym rozkładzie społecznym. Zestawiając te informacje z wcześniejszą prognozą liczby ludności gminy, wyłania się niebezpieczny trend „starzejącego się” społeczeństwa.

2.3. Poziom życia mieszkańców

Zachodzące zmiany demograficzne mają również związek z sytuacją materialną rodzin. Jednym ze sposobów zobrazowania zamożności społeczności lokalnej jest wskaźnik dochodów budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych przypadających na 1 mieszkańca. W 2019 roku w gminie Górno było to 707,00 co oznacza wzrost o 62% w porównaniu z rokiem 2016. Wzrost dochodów jest zjawiskiem pożądanym w każdej jednostce samorządu terytorialnego. W gminie Górno jego poziom w analizowanym okresie był niższy niż wynosi średnia dla powiatu kieleckiego, województwa oraz kraju. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca ściśle wiążą się z zamożnością poszczególnych regionów. Województwo Świętokrzyskie należy do grupy najbiedniejszych regionów całej Unii Europejskiej, dlatego też średnie dochody województwa stanowią jedynie 67% średniej krajowej. Jak wynika z poniższego wykresu, w przypadku gminy Górno, udział ten jest jeszcze niższy i wynosi 56%.

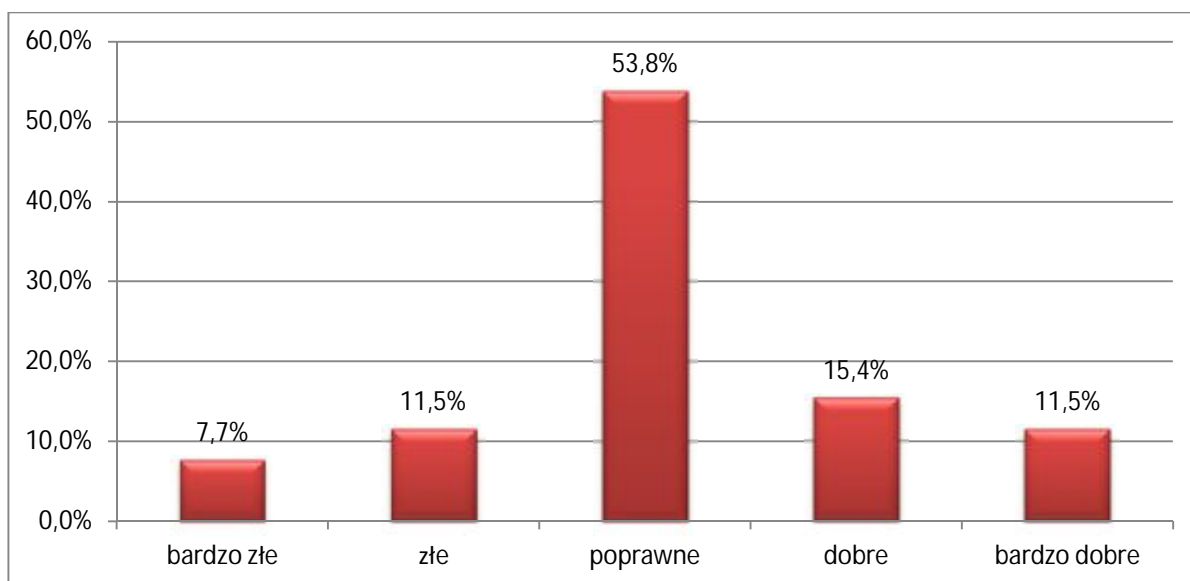
Wykres 3. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród mieszkańców gminy 54% respondentów oceniło warunki życia mieszkańców jako poprawne, 27% jako dobre lub bardzo dobre. Ponad 19% uznało warunki jako złe bądź bardzo złe.

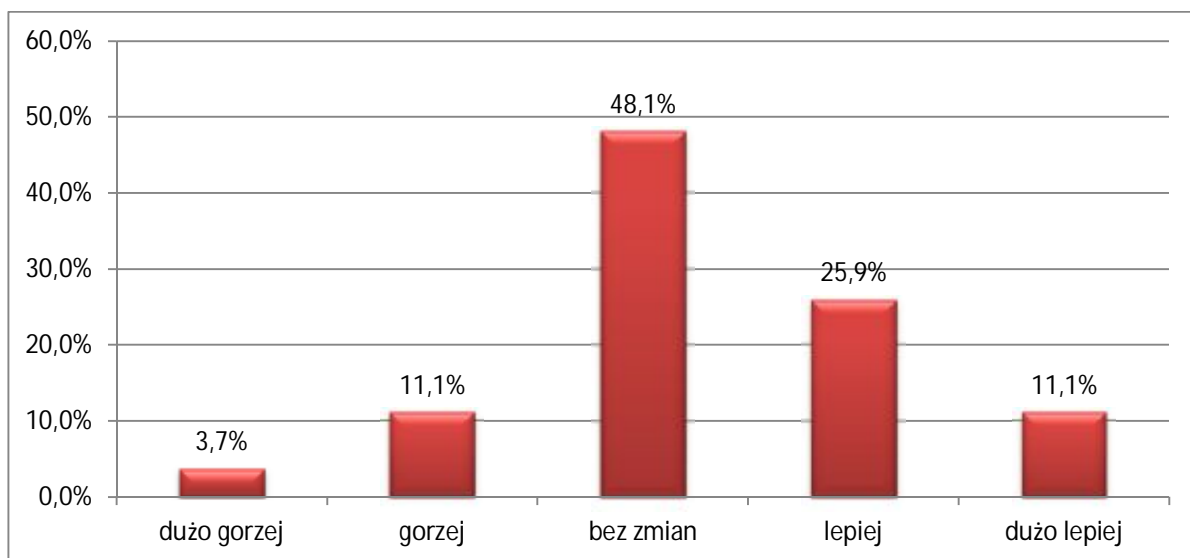
Wykres 4. Ocena warunków życia przez mieszkańców

Źródło. Opracowanie własne.

Oceny te są subiektywnymi opiniami osób udzielających odpowiedzi na ankiety i mogą wynikać z chwilowych odczuć. W badaniu poproszono również o ocenę warunków życia w porównaniu do kilku minionych lat. 37% ankietowanych odpowiedziało, że jest lepiej bądź dużo lepiej, dla 48% nie nastąpiła jakaś znacząca zmiana, natomiast 15% wskazało, że jest gorzej bądź dużo gorzej.

Wykres 5. Ocena warunków życia na przestrzeni ostatnich lat

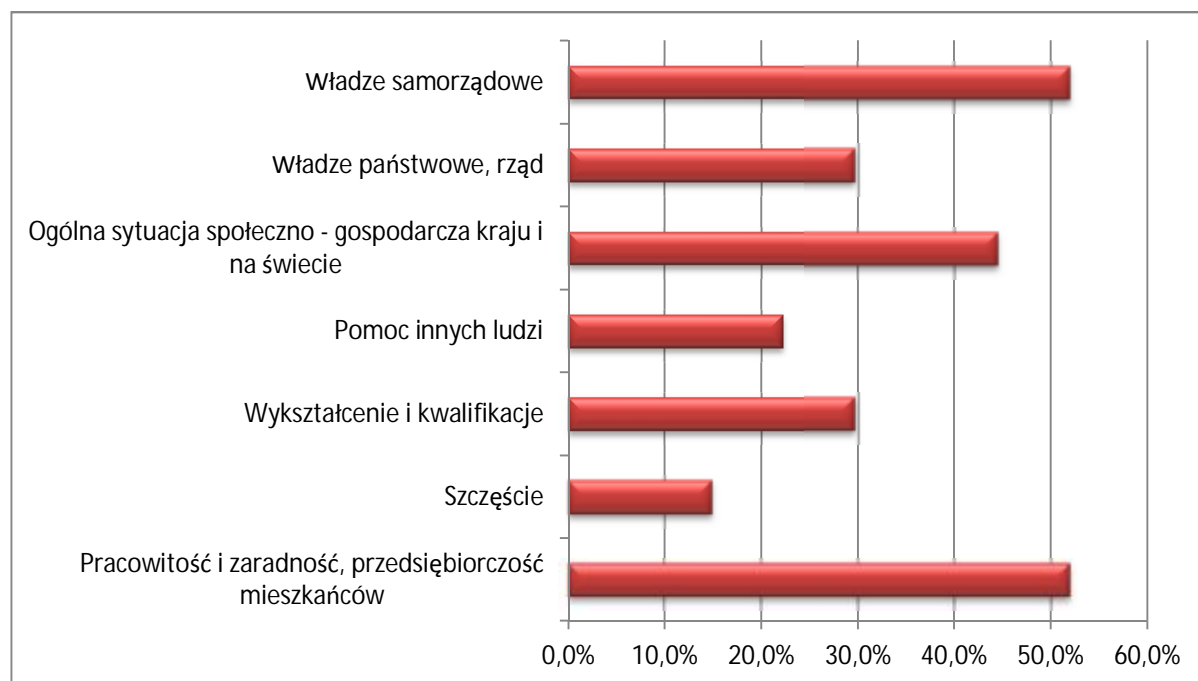

Źródło. Opracowanie własne.

Kolejne pytanie dotyczyło oceny czynników decydujących o warunkach, poziomie i jakości życia mieszkańców. Ponad połowa respondentów wskazała na pracowitość, zaradność i przedsiębiorczość oraz na władze samorządowe. Ogólną sytuację społeczno-

gospodarczą wskazało 44%, a wykształcenie i kwalifikacje oraz władze państwowe po 30%.

Wykres 6. Czynniki decydujące o warunkach życia wg mieszkańców

Źródło. Opracowanie własne.

2.4. System edukacji

Na wcześniejszych kartach poniższej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Górno zaprezentowano tezę, iż potencjał ludzki jest jednym z głównych czynników warunkujących rozwój każdej gminy. Kształcenie i wychowanie kolejnych pokoleń wpływa w konsekwencji na dalsze życie wszystkich mieszkańców. W obecnych trudnych czasach, charakteryzujących się dynamiką zmian społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych zadanie to staje się nie lada wyzwaniem dla społeczności lokalnych i tym samym dla samorządów. System edukacyjny, aby dobrze spełniał swoją rolę musi być dopasowany do bieżących i przyszłych potrzeb społecznych. Dotyczy to zarówno procesu kształcenia, opieki i wychowania, jak i warunków w jakich ten proces się odbywa. Baza materialna placówek oświatowych musi więc spełniać najnowsze wymagania i tym samym być przyjazna uczniom, również tym niepełnosprawnym. Końcowy efekt, dający sprawny i efektywny system edukacyjny jest warunkiem wszechstronnego wykształcenia kolejnych pokoleń i tym samym zapewnienia im równego startu w życiu

zawodowym. Wprowadzona w 2017 roku reforma systemu edukacji nałożyła na samorządy lokalne dodatkowe obowiązki związane z reorganizacją systemu oświaty.

W Polsce wypracowany podział kompetencji w sferze zarządzania państwem, nakłada na samorządy lokalne zadania związane z prowadzeniem edukacji na poziomie przedszkolnym oraz podstawowym. Do obowiązków każdej gminy w tym zakresie należy m.in.:

- zapewnienie właściwych warunków działalności edukacyjnej, wychowawczej i opiekuńczej placówek oświatowych;
- prowadzenie remontów i działań inwestycyjnych;
- wyposażać placówki w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji programów nauczania i innych celów strategicznych.

Najistotniejszym źródłem finansowania wydatków publicznych na oświatę i wychowanie w Polsce jest część oświatowa subwencji ogólnej. Z założeń Rozporządzenia Ministra Oświaty wynika iż subwencja ogólna dla samorządów gminnych powinna zaspokajać wydatki na prowadzenie oświaty, w szczególności na bieżącą działalność szkół podstawowych, nie uwzględniając:

- dowozu uczniów,
- przedszkoli,
- stołówek,
- świetlic.

Na terenie gminy Górno edukacja ukierunkowana jest na kształcenie obejmujące jej pierwsze etapy. Zadania te realizuje 8 placówek oświatowych, których organem prowadzącym jest gmina Górno. Dodatkowo przy każdej placówce oświatowej funkcjonuje przedszkole bądź punkt przedszkolny.

W gminie znajdują się następujące jednostki organizacyjne odpowiadające za oświatę wraz z podaną liczbą uczniów z roku szkolnego 2019/2020 i 2019/2020 oraz liczbą dzieci w przedszkolach (GP) i punktach przedszkolnych (PP) zgodnie z Systemem Informacji Oświatowej.

Tabela 3. Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych na terenie gminy Górno

L.p.	Nazwa	18/19			19/20		
		L. uczniów	PP	GP	L. uczniów	PP	GP
1	Szkoła Podstawowa w Bęczkowie	173	25	X	157	25	X
2	Zespół szkolno-Przedszkolny w Cedzynie	336	X	50	348	X	50
3	Szkoła Podstawowa w Górnio	313	25	X	309	20	X
4	Szkoła Podstawowa w Krajnie	351	25	X	353	25	X
5	Szkoła Podstawowa w Leszczynach	147	15	X	155	19	X
6	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Radlinie	182	X	42	174	X	39
7	Szkoła Podstawowa w Skorzeszycach	192	14	X	190	15	X
8	Szkoła Podstawowa w Woli Jachowej	190	19	X	183	25	X

Źródło. Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych Ministerstwa Edukacji Narodowej

Po zakończeniu edukacji na stopniu podstawowym większość młodych mieszkańców gminy wybiera niedalekie Kielce jako miejsce swojej dalszej edukacji.

Niezwykle ważnym elementem w realizacji procesu nauczania jest konieczność ciągłego dbania o zapewnienie pomocy dydaktycznych. Wzbogacanie placówek w nowoczesny sprzęt i technologie pozytywnie wpływa na poprawę jakości kształcenia. Mając powyższe na uwadze, gmina Górno sukcesywnie prowadzi prace remontowe mające na celu rozbudowę placówek oświatowych oraz modernizacyjne, których celem jest zachowanie oraz poszerzenie funkcjonalności obiektów oraz urządzeń sportowo-rekreacyjnych.

Od 2018r. Gminny Ośrodek Polityki Społecznej w Górnio prowadzi postępowania w sprawie rządowego programu „Dobry Start” (300+), którego celem jest wsparcie rodzin z dziećmi w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Wsparcie to polega na przyznaniu raz w roku świadczenia w wysokości 300 zł na każde dziecko w wieku szkolnym, niezależnie od wysokości dochodów uzyskiwanych przez rodzinę.

2.5. Kultura

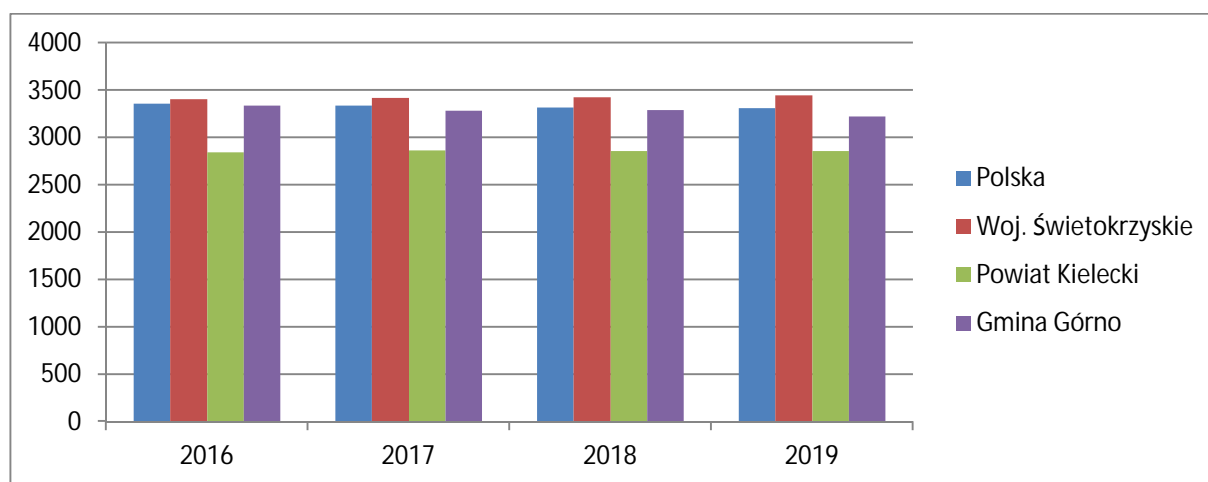
Działalność kulturalna władz publicznych należy do ich obowiązków wynikających z poszczególnych przepisów ustaw. Korzystanie z dóbr kultury świadczy o poziomie życia ludności oraz wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców. Za inicjację oraz realizację działalności kulturalnej na terenie gminy Górno odpowiada Gminna Biblioteka Publiczna

w Górnio oraz Gminny Ośrodek Kultury w Górnio. W Skorzeszycach funkcjonuje również świetlica wiejska, która pełni ważną rolę kulturalną dla lokalnej społeczności.

Biblioteka utworzona została w 1987 roku a od 2006 roku działa jako samorządowa instytucja kultury, finansowana z budżetu gminy za pomocą dotacji. W skład jednostki wchodzi Biblioteka Główna z filiami w Radlinie i Woli Jachowej. Instytucja ta organizowała różne formy pracy z czytelnikiem w postaci spotkań, konkursów i innych wydarzeń. Jednym z głównych celów Gminnej Biblioteki Publicznej jest popularyzacja książek i czytelnictwa między innymi poprzez gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów. W dobie wszechobecnej cyfryzacji, która wypiera tradycyjne czytelnictwo, utrzymanie zainteresowania wśród czytelników jest niezwykle ważnym zadaniem każdej placówki bibliotecznej. Działania promujące czytanie dotyczą przeważnie osób młodych, które są najbardziej narażone na wtórny analfabetyzm, spowodowany między innymi słabnącą popularnością książek. Poziom czytelnictwa na terenie gminy można zobrazować za pomocą następujących wskaźników:

- księgozbiór bibliotek na 1000 ludności,
- czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności,
- wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach.

Wykres 7. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności

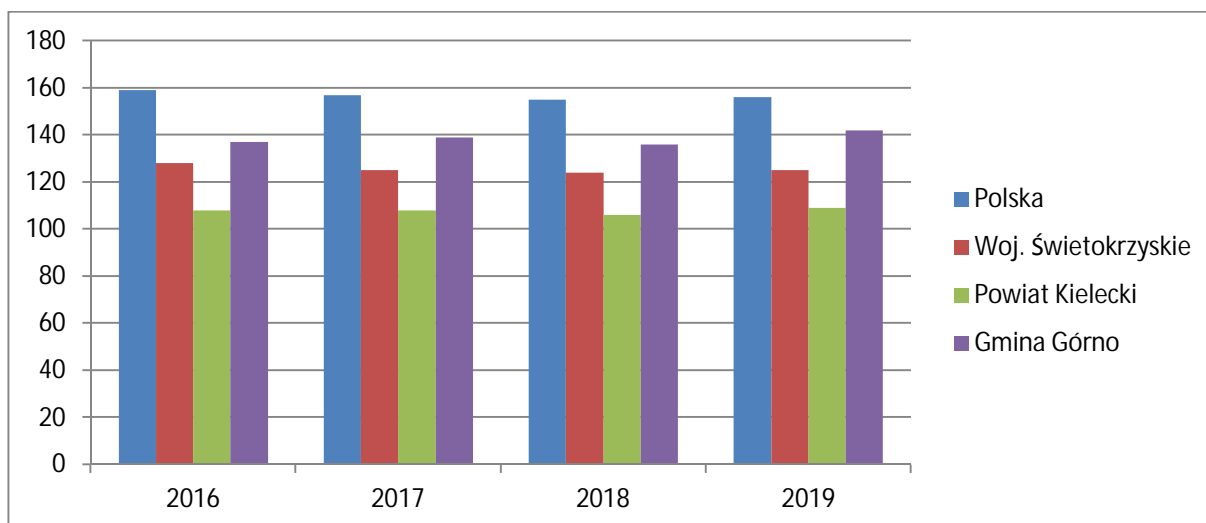

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wyniki dla gminy należy porównać ze średnimi dla jednostek wyższego szczebla, czyli dla powiatu, województwa oraz kraju. W przypadku czytelnictwa ogólnodostępnego, jakim

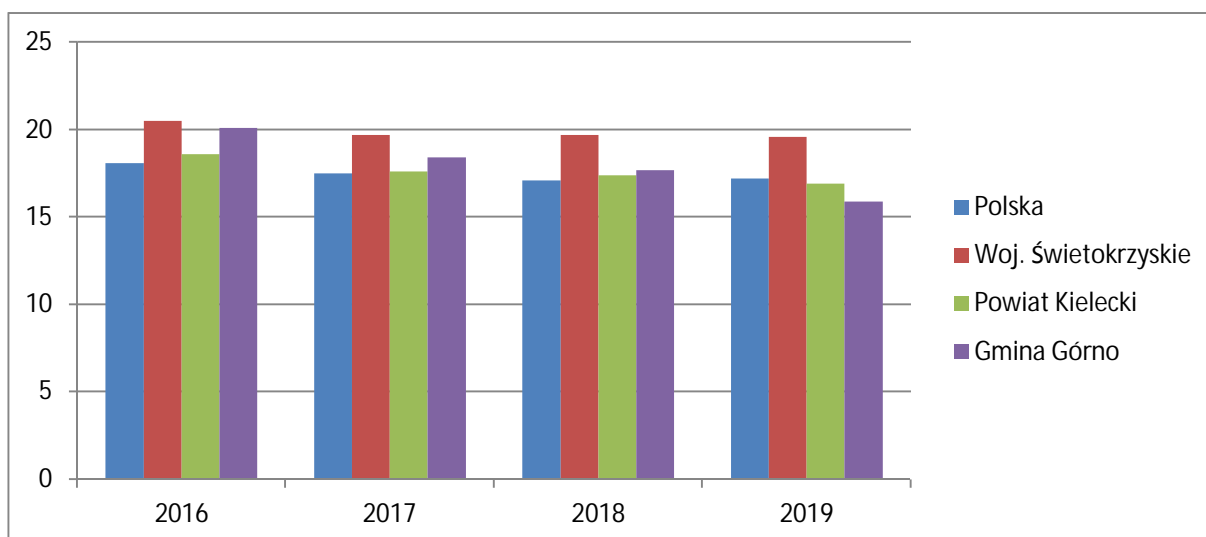
są zasoby biblioteczne, zauważalna jest w skali kraju tendencja malejąca. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpił spadek liczby czytelników oraz liczby wypożyczanych przez nich wolumenów.

Wykres 8. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 9. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Księgozbiór zgromadzony w Bibliotece Głównej wraz z filiami w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Górno jest zbliżony do średniej krajowej i dużo wyższy niż przeciętny wynik dla powiatu kieleckiego. Należy jednak zauważyć, że od 2016 roku wskaźnik ten ciągle maleje. Spowodowane jest to zmniejszaniem się stanu księgozbioru. W 2019 roku przybyło ogółem 1662 woluminów, natomiast ubytkowano 2049 (książki

zniszczone, o nieaktualnej treści). Gmina Górno pozytywnie wygląda na tle województwa świętokrzyskiego pod kątem liczby czytelników w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, jednak poziom czytelnictwa, mierzony średnią liczbą wypożyczeń na każdego czytelnika jest poniżej średniej powiatowej, wojewódzkiej oraz krajowej.

Gminny Ośrodek Kultury w Górnio utworzono w 2012 roku jako samorządową instytucję kultury posiadającą osobowość prawną. Zajmuje dwa obiekty w miejscowościach Krajno-Parcele oraz Górno. Do zadań składających się na codzienną pracę Gminnego Ośrodka Kultury należy: organizowanie cyklicznych zajęć dla dzieci i młodzieży rozwijających ich pasje i zainteresowania, organizowanie konkursów skierowanych do dzieci i młodzieży z terenu gminy Górno, organizowanie wyjazdów edukacyjnych dla dzieci, młodzieży, współpraca z zespołami, Kołami Gospodyń Wiejskich, pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych.

Wydarzenia organizowane przez Gminny Ośrodek Kultury w Górnio można podzielić na cztery główne kategorie: jednorazowe, cykliczne, sportowe oraz konkursy. Wśród wydarzeń cyklicznych należy wymienić:

- Ferie z GOKiem,
- Dzień Babci i Dziadka,
- Gminne Obchody Dnia Kobiet,
- Smaki Regionu – kiermasz potraw Kół z terenu naszej Gminy,
- Wakacje z GOK,
- Dożynki Gminne,
- Dzień Pieroga,
- Gminne Obchody Dnia Niepodległości,
- Gminny Przegląd Kolęd i Pastorałek,
- Wspólne Kolędowanie,
- Koncert/Gala Finałowa Gminnego Przeglądu Kolęd i Pastorałek,
- Edycja Nagrody Gospodarczej Gminy Górno Górna Półka,
- Dzień Otwarty GOK,
- Gminna Cecyliada.

2.6. Ochrona zdrowia

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy świadczy Zespół Ośrodków Zdrowia w Górnio, w którego skład wchodzi dwie przychodnie: Przychodnia w Górnio oraz Przychodnia w Radlinie. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej w przychodniach przyjmują: lekarz internista, lekarz medycyny ogólnej, lekarze pediatrii, lekarz stomatolog, lekarz ginekolog.

Łącznie w 2019 roku przyjęto 43579 pacjentów, z czego 12777 dzieci.

Wykres 10. Liczba przyjęć lekarskich

	2018	2019
Ogółem przyjęć lekarskich, w tym:	44207	43579
dorosłych	30431	30802
dzieci	13776	12777

Źródło. Raport o stanie gminy

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców gminy Górnio należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze i niedokrwienne choroba serca), infekcje górnych dróg oddechowych, cukrzycę oraz przewlekłe choroby układu mięśniowo-stawowego.

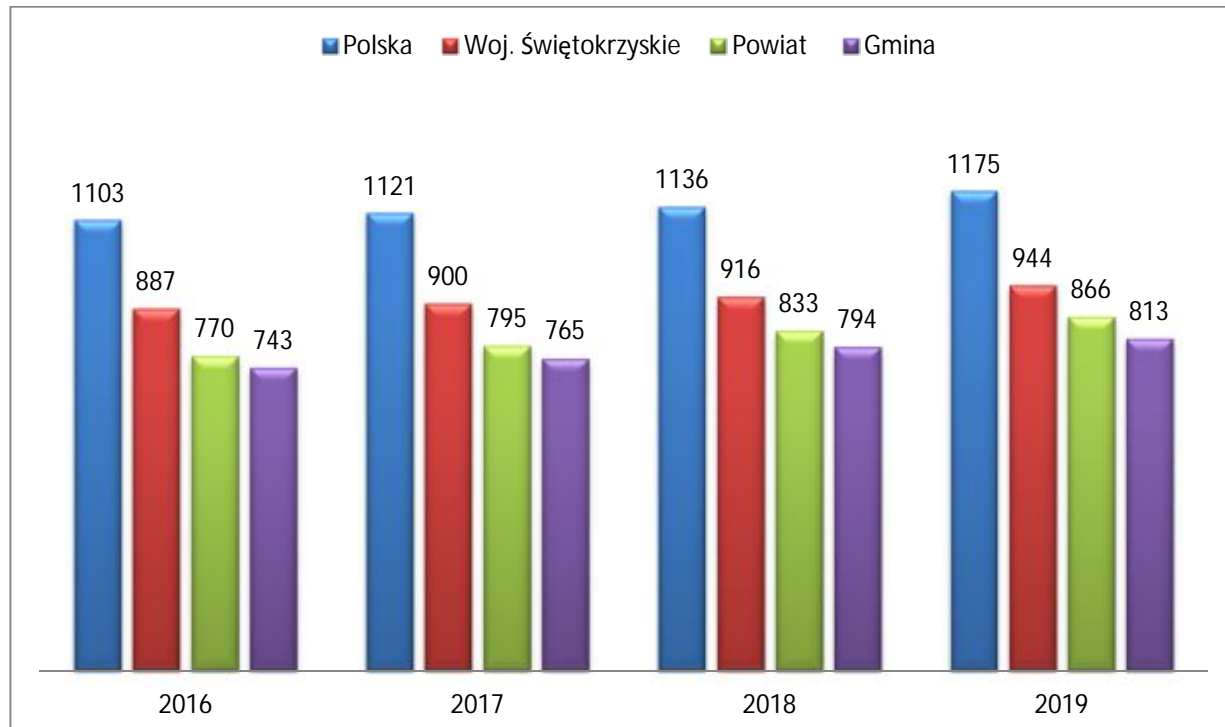
Profilaktyczna opieka zdrowotna jest bardzo istotnym czynnikiem, umożliwiającym między innymi wczesne wykrywanie nieprawidłowości w rozwoju dziecka. Profilaktyka zdrowotna to działania mające na celu zapobieganie chorobom poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie. Niezmiernie istotne jest utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia nie tylko u siebie, ale również u naszych najbliższych, w tym zwłaszcza wśród najmłodszych mieszkańców.

2.7. Lokalny rynek pracy

Jednym z najistotniejszych czynników wpływających na rozwój każdej gminy w Polsce jest tworzenie nowych miejsc pracy oraz utrzymanie już istniejących. Gmina nie ma narzędzi do bezpośredniego formowania rynku pracy, dlatego w jej gestii leży kreowanie przyjaznych warunków do rozwoju przedsiębiorczości. Analizując przedsiębiorczość na obszarze gminy należy wziąć pod uwagę jej lokalizację, czyli dobre skomunikowanie z miastem wojewódzkim, które jest najbardziej rozwiniętym ośrodkiem gospodarczym w całym województwie.

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku gminy Górno wskaźnik ten wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla powiatu kieleckiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju – w 2019 roku wyniósł jedynie 813.

Wykres 11. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

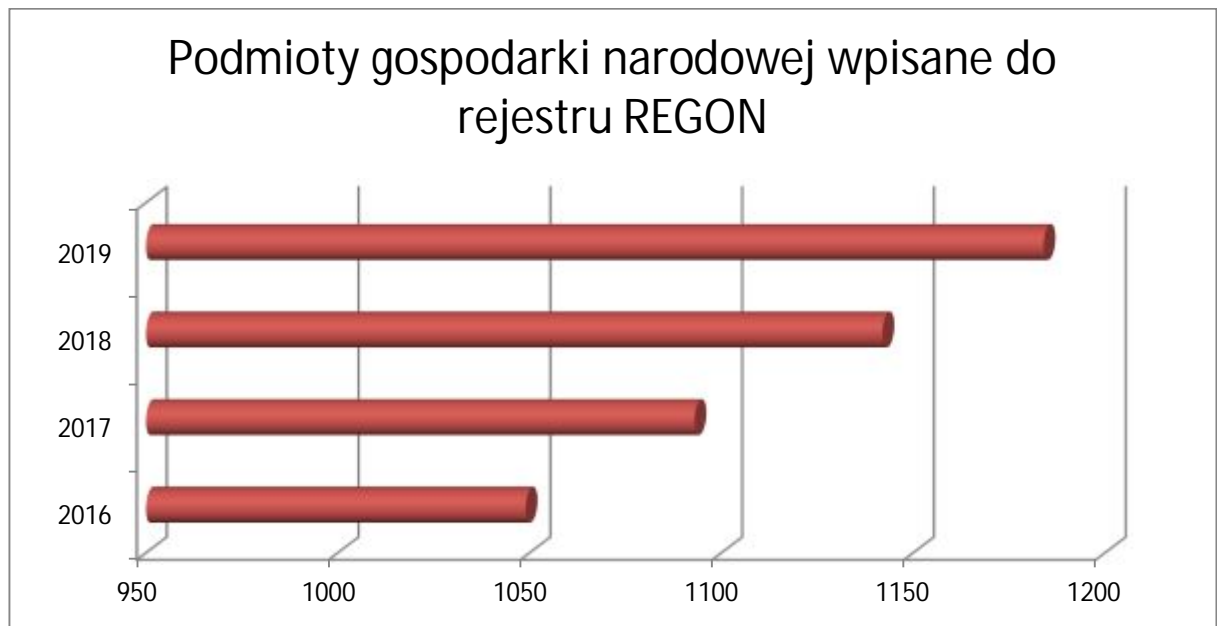

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Powyższy wskaźnik nie prezentuje liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie gminy Górno, ponieważ przyjęta jednostka porównawcza jest różna niż rzeczywista liczba ludności gminy.

Na koniec 2019 roku w gminie Górno funkcjonowały 1184 podmioty gospodarki narodowej, co było najwyższym rezultatem w analizowanym przedziale czasu.

Wykres 12. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2019 roku spośród wszystkich zarejestrowanych w gminie podmiotów, najwięcej funkcjonowało w branży związanej z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle. Jest to ogólnopolska tendencja, którą doskonale można zaobserwować w pozostałych gminach województwa świętokrzyskiego. Kolejną pod względem liczebności branżą jest budownictwo. Firmy budowlane zarejestrowane w tej branży niejednokrotnie swoje zlecenia wykonują poza obszarem terytorialnym gminy, również w innych województwach. W obu tych obszarach działa łącznie ponad 48% wszystkich podmiotów. Na uwagę zasługują duży udział przetwórstwa przemysłowego oraz firm związanych z transportem i gospodarkom magazynową wśród wszystkich podmiotów. Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 4. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007

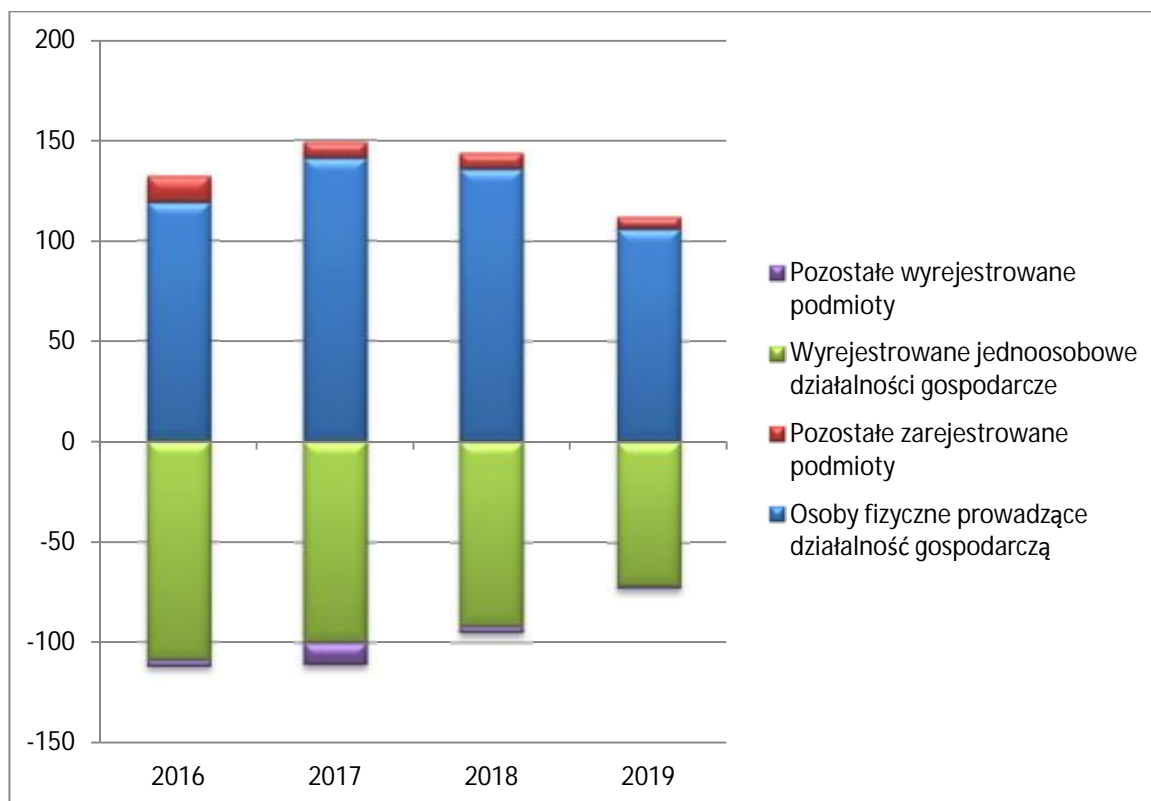
Sekcja PKD2007	Liczba firm
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	13
górnictwo i wydobywanie	1
przetwórstwo przemysłowe	111
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	11
budownictwo	267
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	301
transport i gospodarka magazynowa	103
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	33
informacja i komunikacja	19
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	24
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	12
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	82
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	35
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6
edukacja	29
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	42
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	19
pozostała działalność usługowa	79

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi prawie 97% lokalnego rynku pracy. Spośród niego najwięcej było osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki. W 2019 roku w gminie Górnio na każdy 1000 mieszkańców 71 osób prowadziło jednoosobową działalność gospodarczą. Na tle powiatu, województwa oraz kraju, rezultat ten był niższy odpowiednio o 1, 1, 84 osób.

Z racji na wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych. Fakt ten, wynika między innymi z tego, że jednoosobowe działalności gospodarcze są bardziej podatne na dynamicznie zmieniającą się sytuację gospodarczą regionu oraz na zmiany w prawie.

Wykres 13. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Górno w latach 2016-2019

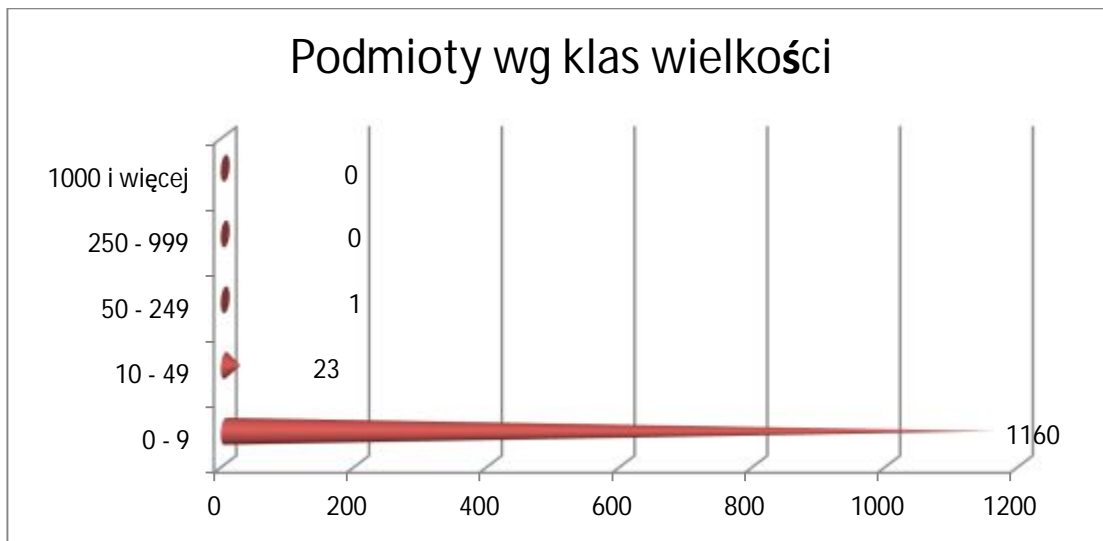

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu każdego analizowanego roku liczba zarejestrowanych podmiotów przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych. Największe dodatnie saldo miało miejsce w roku 2018, kiedy różnica między zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami wyniosła 49.

Kolejnym ważnym aspektem lokalnego rynku jest kwestia wielkości przedsiębiorstw. Potwierdza ona tezę o dominującej roli osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, którzy stanowią główny trzon gospodarki. Na terenie gminy funkcjonuje jeden zakład zatrudniający przynajmniej od 50 do 250 osób.

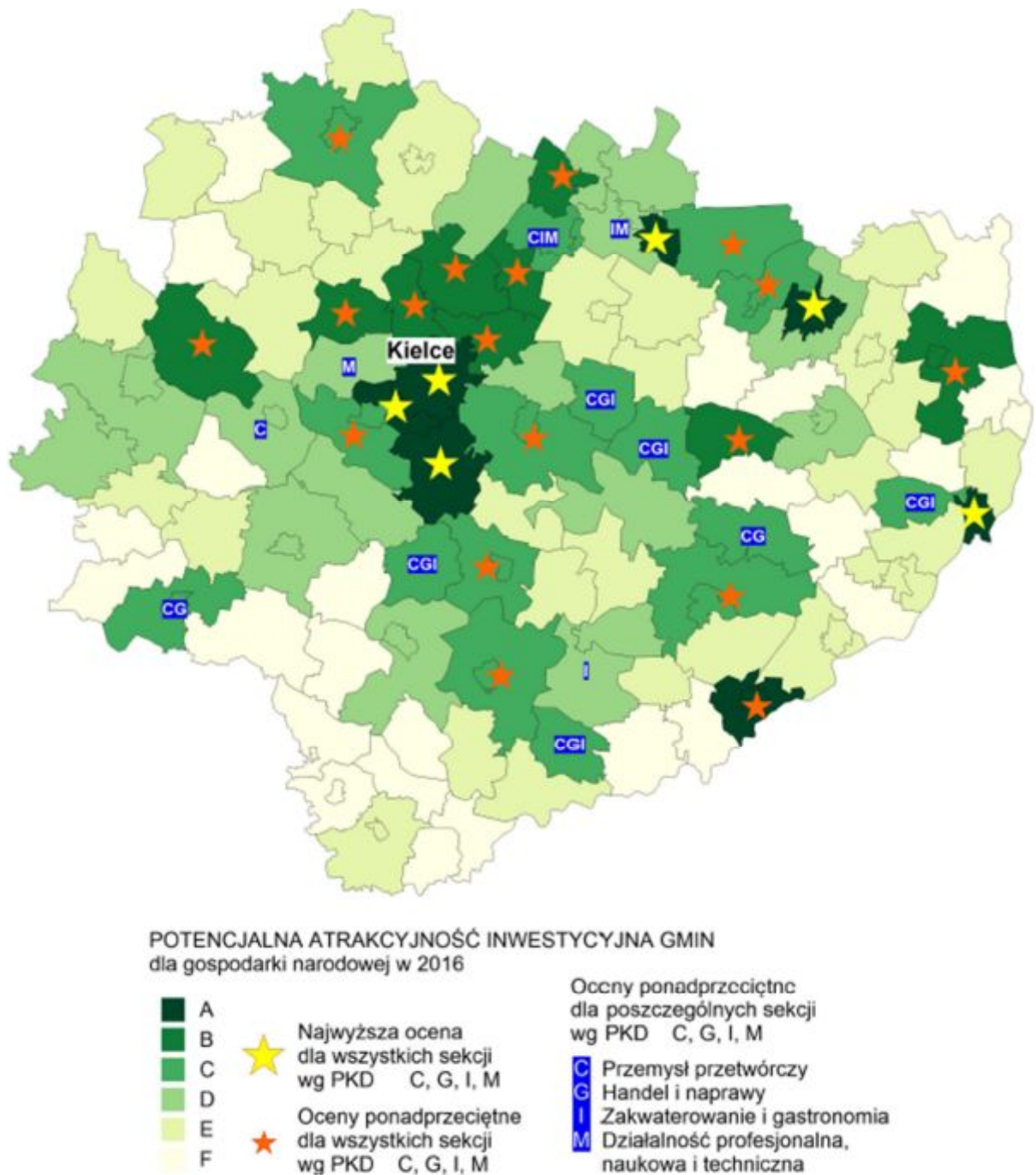
Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Szansą na rozwój gminy Górnó jest między innymi pozyskiwanie nowych inwestorów, którzy wspomogą lokalną gospodarkę zarówno nowymi miejscami pracy jak i środkami odprowadzonymi do budżetu gminy w postaci podatków. Z raportu przygotowanego w listopadzie 2017 roku na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. przez Instytut Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie można zapoznać się z oceną atrakcyjności inwestycyjnej regionów województwa świętokrzyskiego. Gmina Górnó, w skali od A do F, gdzie A oznacza region o największym potencjale inwestycyjnym a F o najmniejszym, otrzymała ocenę D. Należy pamiętać, że powyższa analiza dotyczy zróżnicowania wewnętrznego województwa świętokrzyskiego. Osobna analiza została przygotowana dla zobrazowania potencjału inwestycyjnego województw w kraju, co umożliwi porównaniu obszarów w całej Unii Europejskiej. W publikacji „Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski na tle Unii Europejskiej”, pod red. H. Godlewskiej-Majkowskiej, województwo świętokrzyskie otrzymało bardzo niską ocenę atrakcyjności inwestycyjnej (klasa E) na tle regionów Unii Europejskiej szczebla NUTS 2. Spośród 275 regionów, nasze województwo otrzymało 249 lokatę. Jako silną stronę województwa świętokrzyskiego wskazano jedynie mikroklimat, który otrzymał najwyższą możliwą klasę A.

Rysunek 1. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

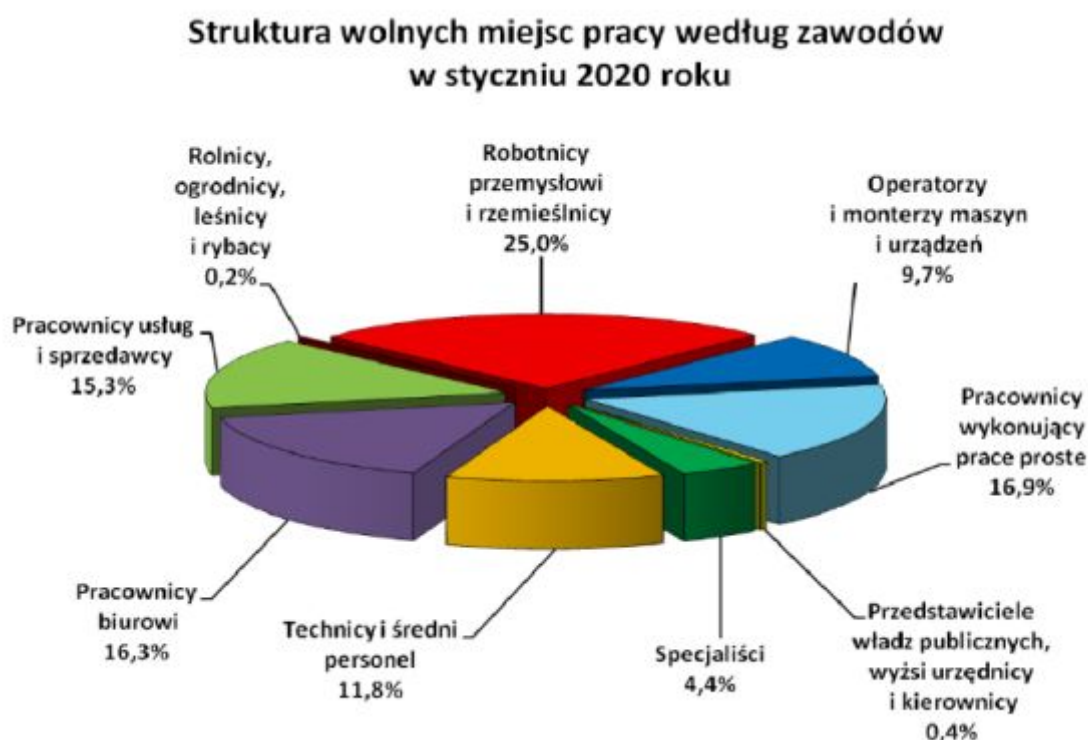

Źródło. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017 – Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Rynek pracy w gminie Górno, pomimo swojej lokalnej specyfiki, powiązany jest z całym regionem województwa świętokrzyskiego. W 2019 roku, na terenie województwa

najwięcej wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej zgłoszono dla robotników przemysłowych i rzemieślników (25,0%), pracowników wykonujących proste prace (16,9%), pracowników biurowych (16,3%) oraz pracowników usług i sprzedawców (15,3%). Z kolei najmniej wolnych ofert skierowanych było do przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników (0,4%) oraz do rolników, ogrodników, leśników i rybaków (0,2%).

Wykres 15. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (stan na 31.01.2020r.)

Źródło. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach.

2.8. Pomoc społeczna

System pomocy społecznej na poziomie gminy tworzy ogół instytucji samorządowych i rządowych, organizacji pozarządowych i kościelnych a także innych osób prawnych zaangażowanych w działania mające na celu pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie. Podstawową jednostką systemu pomocy społecznej gminy Górnó, zgodnie

z ustawą o pomocy społecznej, jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio. Drugą jednostką realizującą zadania z tego obszaru jest Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Jachowej.

2.9. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio jest jednostką budżetową powołaną Uchwałą Nr XI/51/90 Gminnej Rady Narodowej w Górnio z dnia 28 marca 1990 roku. Realizuje on zadania określone nie tylko ustawie o pomocy społecznej, ale również wynikające z innych aktów prawnych tj.: ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci itp. Przy realizacji niektórych zadań współpracuje on między innymi z Wydziałem Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Zdrowotnej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowym Urzędem Pracy w Kielcach, Sądem, Policją, placówkami szkolnymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, kuratorami, placówkami służby zdrowia, komornikami.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Ośrodka. Prawo do wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

- pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód,

również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej;

- składki na ubezpieczenie zdrowotne;
- sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny;
- schronienie. GOPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku;
- posiłek. Zgodnie z ustawą GOPS zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach;
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich;
- specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

- zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenie losowego;
- specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie;
- zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność,

bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie;

- zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W 2019 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Górnym zatrudnionych było 16 osób (stan na 31 grudnia), czyli o 3 mniej niż w roku 2017. Szczegółowy wykaz kadry ośrodka prezentuje poniższa tabela. Spośród pracowników wszyscy posiadają wykształcenie wyższe, z czego 2 osoby specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

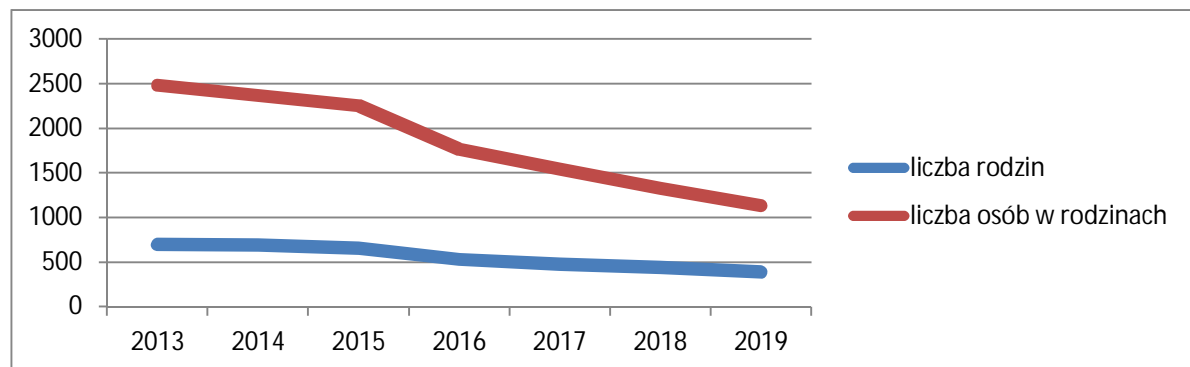
Tabela 5. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnym

Rok	2017	2018	2019
Kadra kierownicza	1	1	1
Pracownicy socjalni	8	6	4
Pozostali pracownicy	10	8	11
Liczba pracowników ogółem	19	15	16

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2017-2019.

W 2019 roku z pomocy i wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnym skorzystało 1134 osoby co stanowi około 8% wszystkich mieszkańców gminy. Sukcesywnie maleje liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, z 701 w roku 2013 do 393 w roku 2019.

Wykres 16. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2013-2019

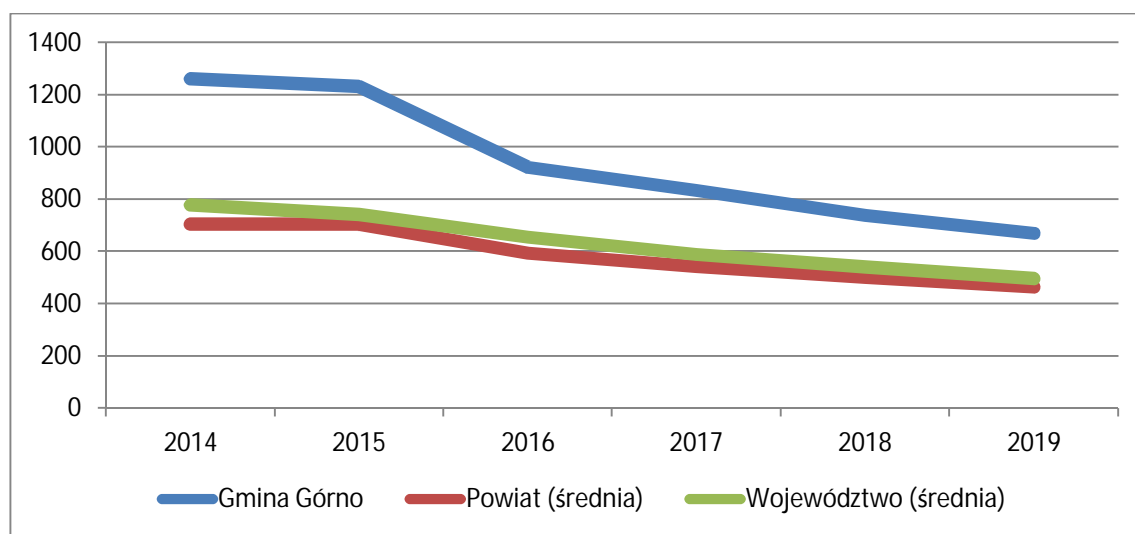

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Zmniejszyła się również struktura rodzin otrzymujących pomoc. Różnorodność ta dotyczy liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, obszarów problemowych czy struktury wiekowej klientów. W 2014 roku takowa rodzina liczyła średnio 3,5 osoby przy 2,9 w roku ostatnim.

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia. Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny. W 2019 roku ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji skorzystało 670 mieszkańców gminy. Od początku analizowanego okresu liczba mieszkańców korzystających z pomocy w gminie Górnio była dużo wyższa niż wynosi średnia dla powiatu oraz województwa.

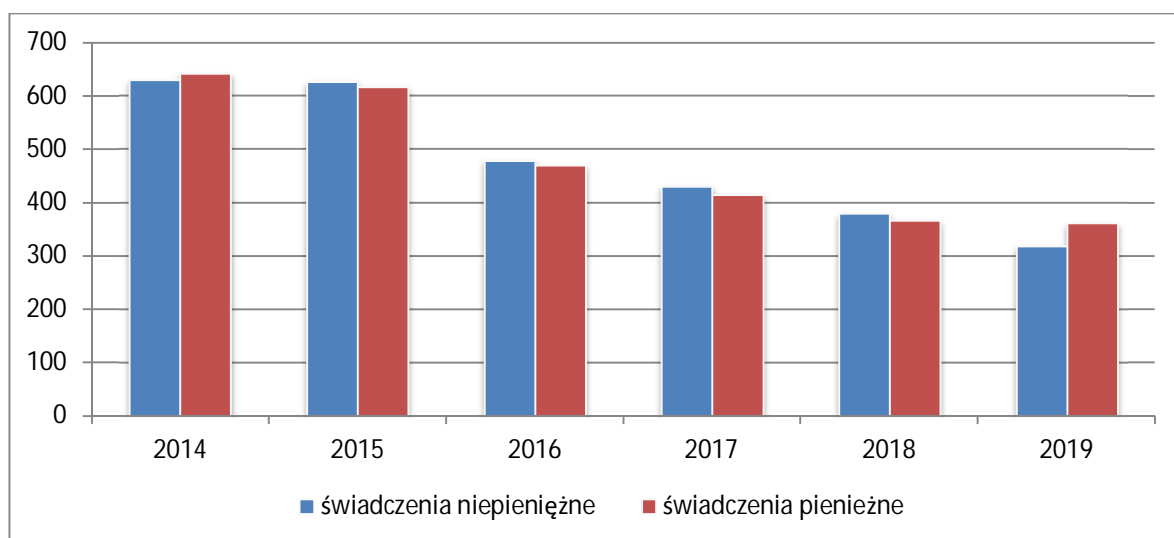
Wykres 17. Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji przez GOPS w Górnio w latach 2014-2019

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014-2019.

Część osób objętych wsparciem Ośrodka otrzymywała świadczenia zarówno pieniężne jak i niepieniężne. Jak wynika z poniższego wykresu w każdym analizowanym roku liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych kształtowała się na podobnym poziomie, jednak świadczenia pieniężne stanowiły tylko 8,3% wszystkich świadczeń (3223 do 35391) zrealizowanych w 2019 roku.

Wykres 18. Osoby którym przyznano świadczenia o charakterze pieniężnym i niepieniężnym

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej na terenie gminy Górno w roku 2019 była długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Kolejnymi powodami przyznania pomocy są m.in. ubóstwo i bezrobocie.

Tabela 6. Główne powody przyznania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnym w latach 2018-2019 roku

Powód przyznania pomocy	2018	2019
	liczba rodzin	liczba rodzin
Niepełnosprawność	183	175
Długotrwała lub ciężka choroba	153	154
Bezrobocie	145	104
Ubóstwo	66	53
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	68	55
Potrzeba ochrony macierzyństwa	61	50
Alkoholizm	12	11
Bezdomność	6	8
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	4	2
Przemoc w rodzinie	5	4
Zdarzenia losowe	4	7
Narkomania	0	0
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	1
Sieroctwo	0	0
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2018-2019.

Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające z wsparcia. Jest to często związane z trudną sytuacją materialną tych rodzin oraz z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Opisana struktura klientów ośrodka pomocy społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz duże koszty utrzymania. Dynamiczne zmiany zachodzące w sferze społeczno-gospodarczej wymuszają na samorządach szukania innowacyjnych rozwiązań. Innowacyjność Gminy Górnio przejawia się między innymi w aktywnym uczestnictwie w Testowej wersji modelu współpracy podmiotów zatrudnienia socjalnego z instytucjami/podmiotami realizującymi usługi społeczne (TMW). Jednym z Ekspertów testujących przedmiotowy model jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnio – Pani Dorota Matuszewska.

Testowa wersja Modelu ma zostać pomocnym narzędziem w rozwoju społecznych usług na rzecz lokalnych społeczności. Obszarem TMW jest wielowymiarowa, instytucjonalna współpraca z wykorzystaniem podmiotów ZS. W ramach tych działań łączony jest potencjał samorządów, lokalnych instytucji zatrudnienia socjalnego i przedsiębiorstw społecznych wokół lokalnego rynku usług społecznych. Jego wdrożenie ma za zadanie doprowadzić do wykorzystania potencjału tkwiącego w różnych obszarach życia publicznego dla możliwości organizacji usług społecznych ale również przyczyni się do zorganizowania własnych, lokalnych możliwości kadrowych, które będą się specjalizować w ich świadczeniu.

2.9.1. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze

Poszczególne świadczenia rodzinne mają różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część

z świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego.

Świadczenia rodzinne przysługują obywatelom polskim oraz cudzoziemcom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie,
- program „Za życiem”.

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnicy oprócz zasiłków rodzinnych wypłaca również dodatki do nich:

- z tytułu urodzenia się dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Świadczenia opiekuńcze

Wśród świadczeń opiekuńczych wyróżniamy cztery rodzaje wsparcia:

- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- zasiłek dla opiekuna.

Według definicji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz w oparciu o art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych zasiłek pielęgnacyjny jest świadczeniem, które przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać może tylko w sytuacji, w której osoba uprawniona do świadczenia zrezygnuje z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności (wobec osoby tej konieczne jest sprawowanie stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy w związku z jej

znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, jak również konieczny jest stały współdział na co dzień opiekuna w procesie jej leczenia, rehabilitacji i edukacji), albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego uprawnieni są:

- Rodzice niepełnosprawnej osoby;
- Opiekun faktyczny dziecka;
- Osoba należąca do rodziny zastępczej spokrewnionej na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Inne osoby, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności).

Dodatkowo świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest tylko wówczas, gdy niepełnosprawność osoby, nad którą uprawniony sprawuje opiekę, powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy

z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw.

Tabela 7. Świadczenia opiekuńcze w latach 2016-2019 roku

Rodzaj świadczenia	liczba świadczeń				kwota świadczeń			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
świadczenie pielęgnacyjne	749	765	864	965	970286,00	1071793,00	1267162,00	1520723,00
specjalny zasiłek opiekuńczy	675	766	775	784	348357,00	388843,00	409914,00	479199,00
zasiłek pielęgnacyjny	4225	4317	4207	4520	646425,00	660501,00	659453,00	849793,00

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W 2019 roku na 6269 świadczeń opiekuńczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnicy przeznaczył 2 849 715,00 złotych. W przypadku świadczeń pielęgnacyjnych i specjalnego zasiłku opiekuńczego zauważalna jest tendencja wzrostowa w liczbie wypłaconych świadczeń. Liczba świadczeń w ramach zasiłku pielęgnacyjnego w latach 2016-2018 utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Zasiłek ten przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, w tym do zakupu leków, pokrycia kosztów dodatkowej rehabilitacji itp. Jest on najpopularniejszą formą wsparcia spośród wszystkich świadczeń opiekuńczych. Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przyznawał zasiłek dla opiekuna. W 2019 roku na 202 tego typu świadczenia przeznaczono 142723,00 złote.

Tabela 8. Zasiłek pielęgnacyjny w 2019 roku

	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń
Dla niepełnosprawnego dziecka	1383	261871,00
Dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	1914	356313,00
Dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia	1205	228227,00
Dla osoby, która ukończyła 75 lat	18	3371,00
RAZEM	4520	849793,00

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Największy udział wśród zasiłków pielęgnacyjnych miał zasiłek dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności (42% świadczeń). Dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia, o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności powstałej przed 21 rokiem życia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przeznaczał 27% ogólnej kwoty. Statystycznie najmniejsze nakłady ponoszone były na zasiłki pielęgnacyjne dla osób starszych, powyżej 75 roku życia (jedynie 18 świadczeń na łączną kwotę 3371,00 zł).

Świadczenie wychowawcze Rodzina 500+

Od 2016 roku jednym z dwóch nowych zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnicy była obsługa świadczenia wychowawczego Rodzina 500+. Celem świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

2.9.2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo.

Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia

następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu.

Tabela 9. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
liczba osób	85	75	63	54
liczba rodzin	55	51	45	36
kwota świadczeń	411866,00	380353,00	323580,00	282200,00

Źródło. Ocena zasobów pomocy społecznej.

W ciągu czterech ostatnich lat zauważalnym jest spadek liczby wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Zmniejsza się liczba osób uprawnionych do tego świadczenia, ponieważ m.in. rośnie średni poziom płac przy jednoczesnym niewielkim wzroście kryterium dochodowego.

2.9.3. Stypendia socjalne

Kolejną formą wsparcia osób najuboższych są stypendia socjalne. Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego.

Tabela 10. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	16/17	17/18	18/19	19/20
Liczba uczniów	394	334	259	210
z tego zasiłki	11	10	10	6
Kwota świadczeń w złotych	186640,00	177405,00	499005,00	167820,00

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Samorządowego Centrum Oświaty w Górnem.

W przeciągu analizowanego okresu systematycznie maleje liczba uczniów uprawnionych do tej formy pomocy. W roku szkolnym 2016/2017 stypendia i zasiłki otrzymało łącznie 394 uczniów przy jedynie 210 w roku 2019/2020.

2.9.4. Karta Dużej Rodziny

Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny” został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny. Karty te upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności. Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest rodzicom na czas nieokreślony, dziecku do ukończenia 18 roku życia, dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia a dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia. Od 1 stycznia 2019 roku prawo do posiadania Karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez co należy rozumieć rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek.

Tabela 11. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny

Rok	2017	2018	2019
liczba wydanych Kart	130	170	379

Źródło. Dane GOPS w Górnio.

2.9.5. Realizacja Programu „Posiłek w szkole i w domu”

W 2018 roku uchwalony został rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023. który zastąpił Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020.

W ramach programu przewidziano wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego (w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności) oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej oraz sfinansowanie dowozu posiłku osobom dorosłym, które nie są w stanie same przygotować sobie gorącego posiłku (np. ze względu na podeszły wiek, niepełnosprawność).

Tabela 12. Realizacja Programu Wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" oraz „Posiłek w szkole i w domu”.

	2017	2018	2019
Świadczenie przyznane w ramach Programu			
Liczba osób, w tym:	1254	1073	1219
- korzystających z posiłku	411	362	304
- korzystających z zasiłku celowego	1143	932	830
- korzystających z świadczenia rzeczowego	0	210	85

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Od 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnym realizuje rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”, który jest kontynuacją wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W ramach programów gmina Górno zapewniała posiłki, zasiłki celowe lub świadczenia rzeczowe w postaci produktów żywnościowych. W 2019 roku pomoc z tego tytułu otrzymało łącznie 1219 mieszkańców gminy, z czego zdecydowana większość w postaci zasiłku celowego. Gmina Górno zapewnia również gorące posiłki dla dzieci w szkołach podstawowych, i przedszkolach. W ramach realizacji Programu pomocą objęto wszystkich potrzebujących i uprawnionych do otrzymania pomocy mieszkańców gminy Górno, którzy chcieli z takiego wsparcia skorzystać.

2.9.6. Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Jachowej

Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Jachowej jest ośrodkiem wsparcia dla 25 osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz z zaburzeniami psychicznymi. Do głównych zadań należy m.in. świadczenie usług w ramach indywidualnych i zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, podjęcie działań zmierzających do możliwie jak największej odbudowy relacji uczestników z rodziną, rozwijanie zaradności życiowej oraz podniesienie jakości życia mieszkańców Środowiskowego Domu Samopomocy. Kadra w 2019 roku wynosiła 8 osób. Pracownicy dążą do tego, aby każdy

uczestnik miał poczucie akceptacji ze strony najbliższego otoczenia, nawet pomimo iż ze względu na wiele rodzajów niepełnosprawności i zaburzeń psychicznych nie udaje się doprowadzić wszystkich terapii do końca.

2.10. Społeczeństwo obywatelskie

Społeczeństwo obywatelskie obejmuje w Polsce dwa obszary: obywatelską aktywność grupową – działalność organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i samorządowych, nieformalnych grup i ruchów społecznych oraz świadomość obywatelską Polaków.

Społeczeństwo obywatelskie potrafi działać niezależnie od instytucji państwowych. Podstawową cechą społeczeństwa obywatelskiego jest świadomość jego członków potrzeb wspólnoty oraz dążenie do ich zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczności oraz poczucie odpowiedzialności za jego dobro.

Za najlepsze podwaliny pod sprawnie funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie uważane są organizacje obywatelskie. Wzmacniają oraz urzeczywistniają one prawa obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym i samorealizacji we wszystkich aspektach życia. Społeczeństwo obywatelskie realizuje więc to wszystko, co nie jest zabronione przez prawo i akceptowane zasady moralne. Na dodatek zabrania się w nim jak najmniej. To co dozwolone, jednostki mogą robić jak chcą. Pozwala to z kolei zwiększyć możliwości wyborów i rozwiązań, które zarówno dla społeczeństwa obywatelskiego i dla jednostki są najbardziej efektywne i opłacalne.

2.10.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią niezwykle ważny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. Świadczą określone usługi, a dzięki swojej specyfice, często mogą to robić w sposób bardziej efektywny niż inne podmioty. Według ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, organizacjami pozarządowymi są jednostki niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku. Najliczniejszymi formami prawnymi, w jakich zakładane są organizacje pozarządowe są stowarzyszenia i fundacje.

W 2019 roku na terenie gminy Górno zarejestrowane były 24 stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz pięć fundacji. Aby móc porównać liczbę organizacji pozarządowych w różnych jednostkach terytorialnych, należy podać ich ilość w przeliczeniu na stałą liczbę ludności, w tym przypadku tysięcy mieszkańców. Analizując potencjał gminy Górno należy zauważyć, że w całym analizowanym czteroletnim przedziale czasu, statystycznie w gminie było mniej organizacji pozarządowych niż w kraju, województwie czy też powiecie kieleckim.

Tabela 13. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców

Rok	2016	2017	2018	2019
Polska	3,68	3,85	3,68	3,83
Województwo Świętokrzyskie	3,44	3,6	3,54	3,7
Powiat Kielecki	3,01	3,14	3,14	3,24
Gmina Górno	1,70	1,89	2,02	1,99

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Liczba organizacji pozarządowych nie przekłada się na aktywność tych jednostek, które czasami charakteryzują się wysoką skutecznością w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania. W 2019 roku Gmina Górno wsparła pomocą finansową następujące przedsięwzięcia realizowane przez organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Razem na rzecz gminy Górno na wsparcie zadania p.t. „Dożynki Gminne”;
- Stowarzyszenie Razem na rzecz gminy Górno na wsparcie zadania p.t. „Kultura wokół nas”;
- Stowarzyszenie Razem na rzecz gminy Górno na wsparcie zadania p.t. „Obóz udoskonalający umiejętności muzyczne członków Orkiestry Dętej”;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Górnicy na wsparcie zadania p.t. „Kultywowanie lokalnych tradycji i zwyczajów w gminie Górno poprzez zakup mundurów galowych dla drużyn OSP”;
- Stowarzyszenie Św. Jana z Dukli w Bęczkowie na wsparcie zadania p.t. „Parafiada”;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Jachowej na wsparcie zadania p.t. „Obóz Sportowo- Szkoleniowy”;

- Ochotnicza Straż Pożarna RP w Leszczynach na wsparcie zadania p.t. „Gminne Zawody Sportowo – Pożarnicze”;
- Gminne Zrzeszenie LZS w Górnio na wsparcie zadania p.n. „Na sportowo, zdrowo i bez nałogów z LZS- organizacja turniejów i zawodów sportowych”;
- Stowarzyszenie Św. Jana z Dukli na wsparcie zadania p.n. „Sport bez używek”;
- GKS GÓRNO na zajęcia treningowe, udział w rozgrywkach oraz przygotowanie i organizację zawodów sportowych.

Niestety nie we wszystkich sołectwach gminy Górno zarejestrowane są organizacje pozarządowe. Taka sytuacja jednakże nie oznacza, że na takim obszarze nie jest prowadzona działalność społeczna. Uzupelnieniem stowarzyszeń, w tym Ochotniczych Straży Pożarnych są również tzw. grupy nieformalne, czyli np. koła gospodyń wiejskich. Działają one lokalnie, bardzo często w środowisku wiejskim i skupiają wokół siebie osoby o podobnych zainteresowaniach.

2.11. Analiza SWOT

Jedną z podstawowych metod analizy strategicznej jest analiza SWOT, która polega na ustaleniu silnych i słabych stron zasobów własnych gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej otoczeniem. W warsztacie strategicznym wzięli udział członkowie Zespołu ds. opracowania Strategii, którzy wytypowali kluczowe czynniki.

MOCNE STRONY

1	Bardzo dobrze wyposażony Środowiskowy Dom Samopomocy funkcjonujący na terenie gminy
2	Budynki użyteczności publicznej dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych
3	W urzędzie gminy zatrudniona jest osoba posługująca się językiem migowym
4	Przy każdej szkole znajduje się plac zabaw
5	Kadra posiadająca doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych
6	Planowane przekształcenie GOPS w Centrum Usług Społecznych
7	Koła Gospodyń i Koła Gospodarzy
8	Projekt „Sukces w Górnio MALowany” jako przykład zaangażowania mieszkańców
9	Strona gminy spełniająca kryteria dostępności
10	Siłownie zewnętrzne w gminie jako alternatywa spędzania wolnego czasu
11	Klub Seniora
12	Zespoły Dziecięce
13	Atrakcyjne położenie gminy
14	Rosnąca liczba mieszkańców
15	Rozbudowana sieć placówek oświatowych
16	Atrakcyjna infrastruktura wokół zalewu w Cedzynie
17	Dwa żłobki
18	Pedagog w każdej szkole
19	Rozbudowywane przedszkole w Krajnie
20	Zajęcia terapeutyczne, fizjoterapia w ŚDS
21	Świetlice dla dzieci (Krajno, Górno)
22	Sprawnie funkcjonujący Gminny Ośrodek Kultury
23	Dwóch animatorów lokalnych zatrudnionych przy GOPSie

SŁABE STRONY

1	Ograniczone fundusze gminy
2	Brak placu zabaw dla dzieci z niepełnosprawnością (w Leszczynach)
3	Potrzeba rozbudowy placu zabaw w Skorzeszycach
4	Brak komisariatu Policji
5	Brak posiłków dla dzieci z zerówki z szkole w Radlinie
6	Stan techniczny budynku w którym mieści się ŚDS

SZANSE

1	Nowa perspektywa finansowa
2	Większy dostęp do nowoczesnych środków komunikowania się
3	Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie uzależnień
4	Wzrost jakości życia mieszkańców
5	Wydłużający się okres aktywności społecznej i fizycznej
6	Rozwój wolontariatu

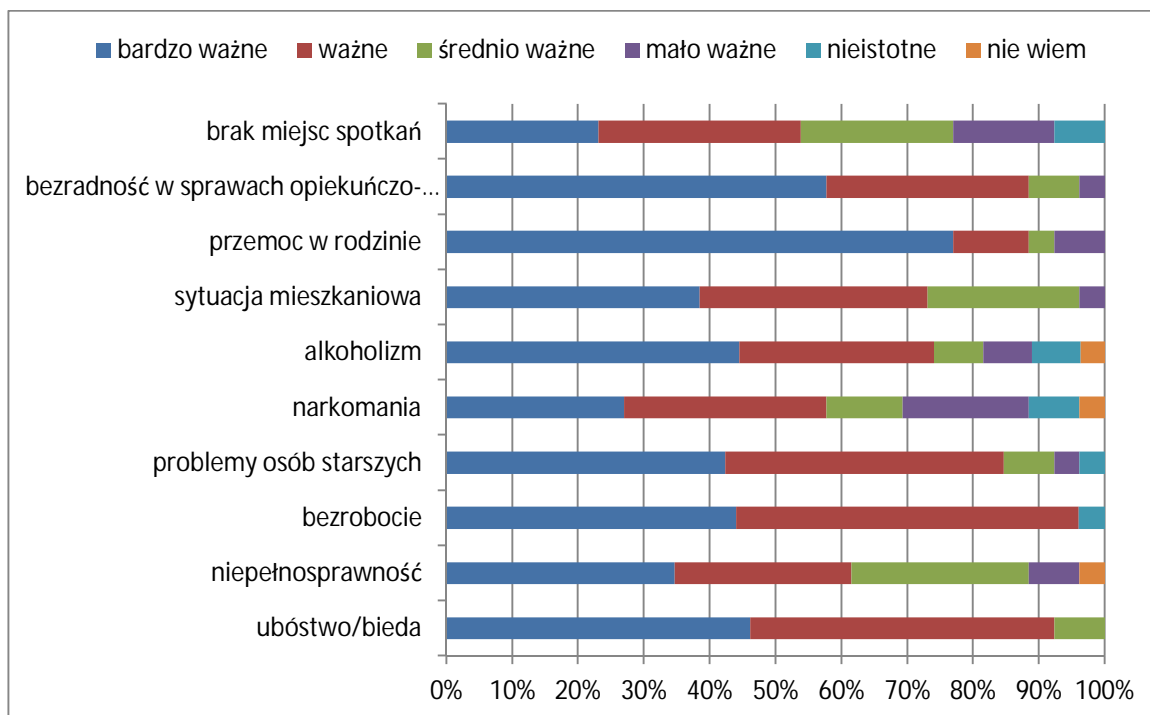
ZAGROŻENIA

1	Uzależnienie dzieci od komputerów, smartfonów itp
2	Starzejące się społeczeństwo
3	Cyberprzemoc
4	Brak stabilizacji przepisów prawa
5	Ograniczenia finansowe wynikające z wielu potrzeb rozwojowych

3. Lokalne problemy społeczne

Poprzez problem społeczny należy rozumieć niekorzystne zjawisko dla danej społeczności, oceniane przez tą społeczność jako niepożądane, niebezpieczne oraz konieczne do wyeliminowania. W toku prac nad Strategią zapytano mieszkańców (w formule elektronicznej ankiety) o ocenę problemów społecznych. Poniższy wykres ukazuje udzielone odpowiedzi jako wartości skumulowane. Im czerwona linia bliżej prawej krawędzi wykresu tym większy odsetek mieszkańców oceniający dany problem jako ważny bądź bardzo ważny.

Wykres 19. Ocena problemów społecznych w opinii mieszkańców gminy

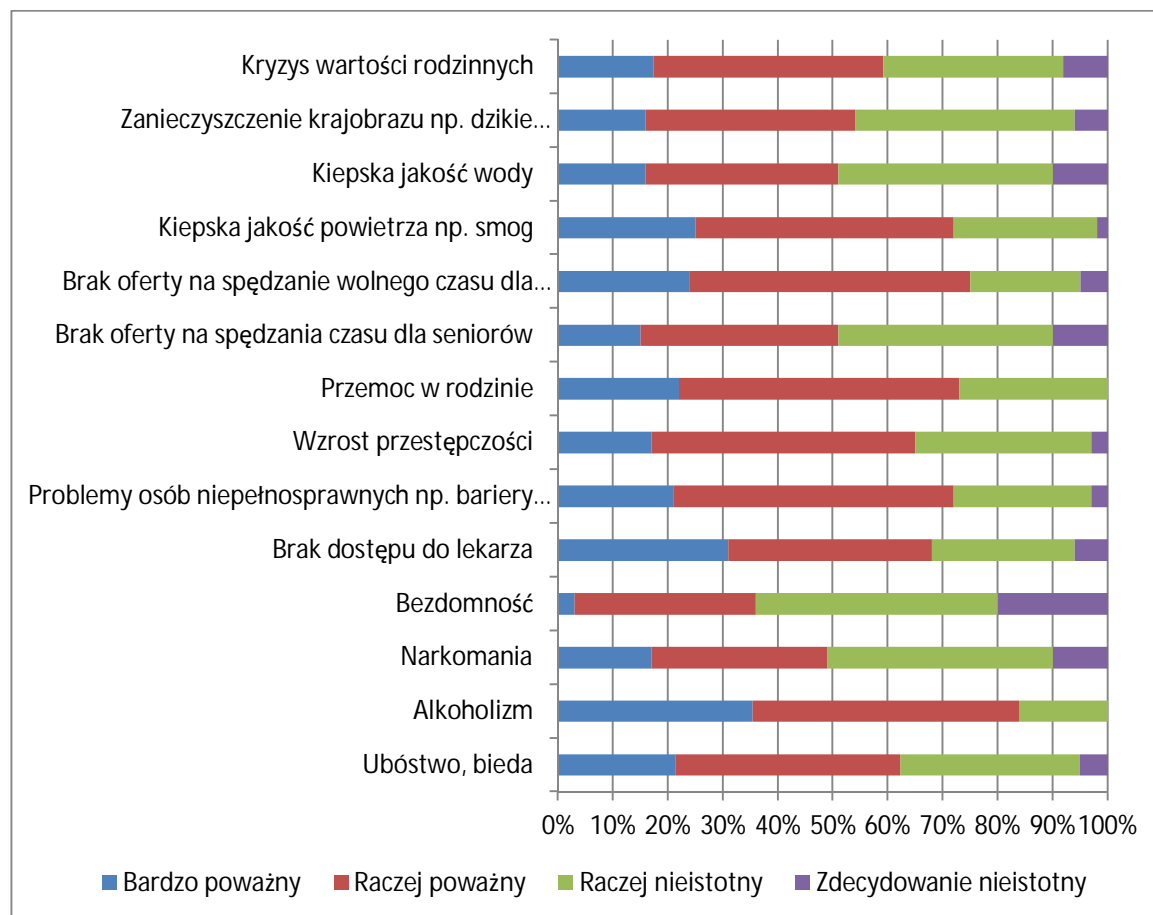

Źródło. Opracowanie własne

Respondenci uznali, że najważniejszymi problemami społecznymi są bezrobocie, ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz przemoc w rodzinie. Jako najmniej istotne wskazano narkomanię i brak miejsc spotkań.

Dodatkowo pod koniec 2020 roku opracowano Diagnozę Lokalnych Zagrożeń Społecznych. Ankiety wypełniło m.in. stu pełnoletnich mieszkańców gminy, którzy wypowiedzieli się na temat lokalnych problemów.

Wykres 20. Ocena problemów społecznych wg Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych dla Gminy Górnó.

Źródło. Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych.

Według tej diagnozy, 84% ankietowanych uważa alkoholizm jako ważny problem w gminie Górnó. Wskazano również na brak oferty dla młodzieży na spędzanie wolnego czasu (75%), przemoc w rodzinie (73%), problemy osób niepełnosprawnych (72%), smog (72%) oraz brak dostępu do lekarza (68%).

3.1. Analiza metodą Pareto-Lorenza

Niniejsza analiza oparta jest na zasadzie, według której często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowaniem tych

czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić np. o proporcję 70-30. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnym. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii pomocy społecznej.

Tabela 14. Problemy społeczne w latach 2017-2019 według zestawienia Pareto-Lorenza

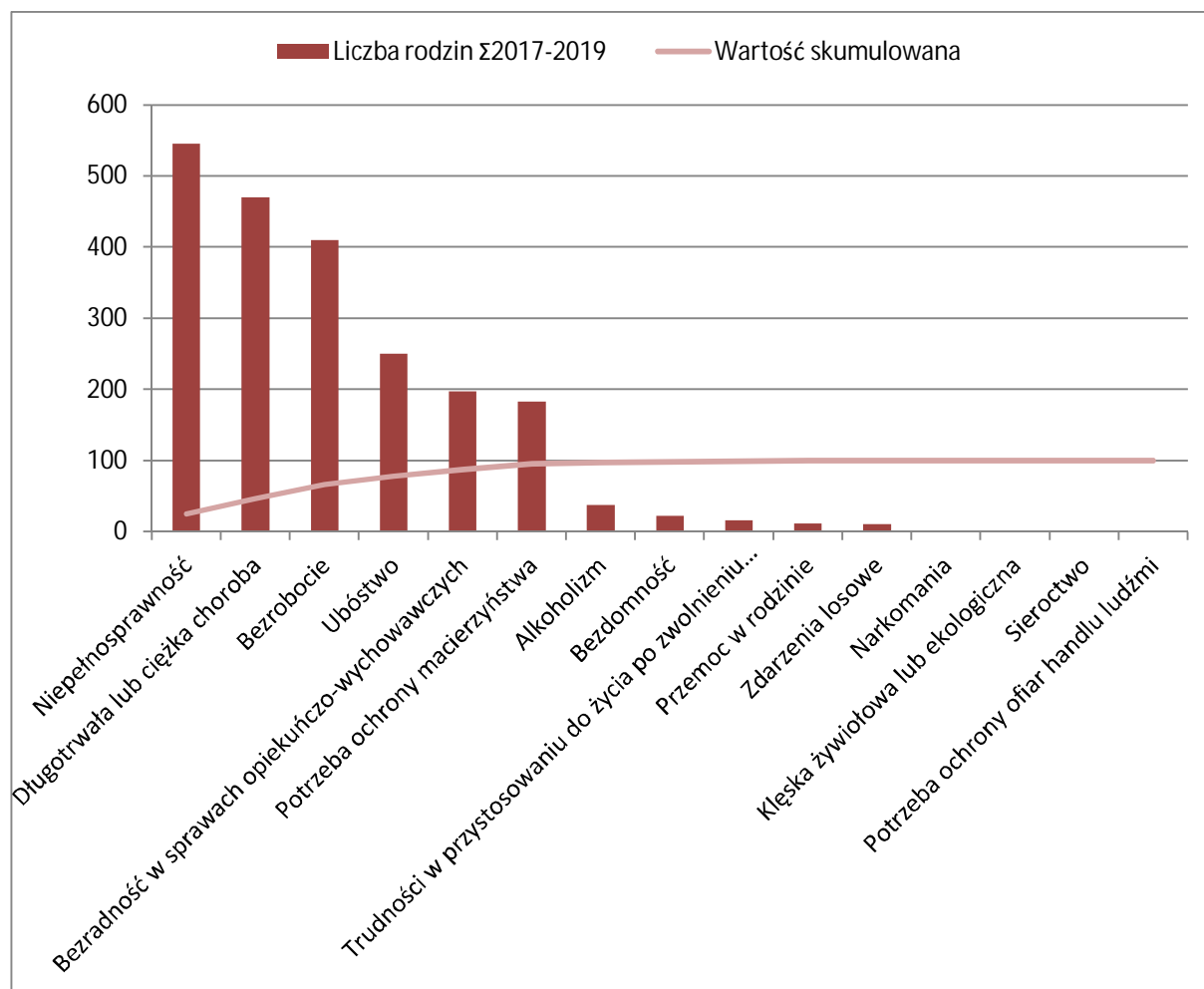
Powód	Liczba rodzin Σ2017-2019	Udział w populacji (%)	Wartość skumulowana (%)	Kategoria
Niepełnosprawność	546	25	25	A
Długotrwała lub ciężka choroba	470	22	47	
Bezrobocie	410	19	66	
Ubóstwo	250	12	78	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	197	9	87	B
Potrzeba ochrony macierzyństwa	183	8	95	
Alkoholizm	38	2	97	C
Bezdomność	22	1	98	
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	16	1	99	
Przemoc w rodzinie	12	1	100	
Zdarzenia losowe	11	0	100	
Narkomania	1	0	100	
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	1	0	100	
Sieroctwo	0	0	100	
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	100	

Źródło. Opracowanie własne.

Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenzo prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 21. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo

Źródło. Opracowanie własne.

Na powyższym wykresie widać, iż cztery pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie oraz ubóstwo odpowiadają za 78% wszystkich przyczyn. To właśnie te problemy społeczne należy uznać jako dominujące w gminie Górnio. Dołączając do tego dwa kolejne powody przyznania pomocy tj. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz

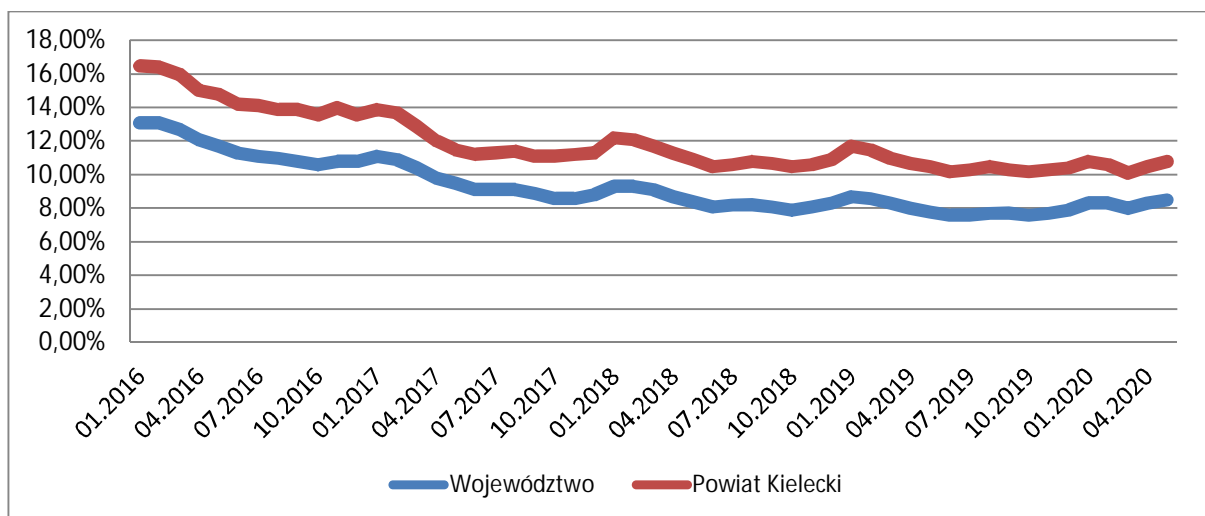
potrzebę ochrony macierzyństwa otrzymujemy łącznie 95% wszystkich przypadków. Pozostałe czynniki mają odpowiadają zatem łącznie za 5% powodów przyznania pomocy.

3.2. Bezrobocie

Istotnym problemem społeczno-gospodarczym występującym na terenie całego województwa świętokrzyskiego jest bezrobocie. Jest to zjawisko trudne do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony zdarzają się przypadki wpisania w szeregi bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płacenia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły roboczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody. W Polsce podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych.

Na koniec 2019 roku stopa bezrobocia w powiecie kieleckim wyniosła 10,4% i była większa o 2,5 punktu procentowego (p.p.) od poziomu bezrobocia w województwie świętokrzyskim.

Wykres 22 . Stopa bezrobocia w powiecie kieleckim oraz województwie świętokrzyskim

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Kielcach.

W przeciągu pięciu ostatnich lat zauważalny jest znaczny spadek bezrobocia w regionie. Z powyższego wykresu widać powiązanie stopy bezrobocia w powiecie oraz w województwie. Jest to naturalne zjawisko, ponieważ bezrobocie jest skomplikowanym problemem społecznym, na który wpływ ma ogólna sytuacja ekonomiczna kraju. Wywołuje ono negatywne skutki zarówno ekonomiczne, jak i społeczne. Makroekonomiczne skutki bezrobocia dotyczą utraconej produkcji w gospodarce w rezultacie niepełnego wykorzystania siły roboczej oraz pogorszenia stanu budżetu państwa w wyniku zmniejszenia przychodów budżetowych z tytułu podatków oraz zwiększenia wydatków na zasiłki i inne formy pomocy społecznej. Mikroekonomiczne skutki bezrobocia polegają na pogorszeniu sytuacji materialnej bezrobotnych i ich rodzin w okresie pozostawania bez pracy. Analizując makrosocjalne skutki bezrobocia, należy pamiętać o istnieniu bezrobotnych nie zawsze zarejestrowanych przez rejonowe urzędy pracy (są to przeważnie kobiety i młodzież, nie mający żadnego zatrudnienia).

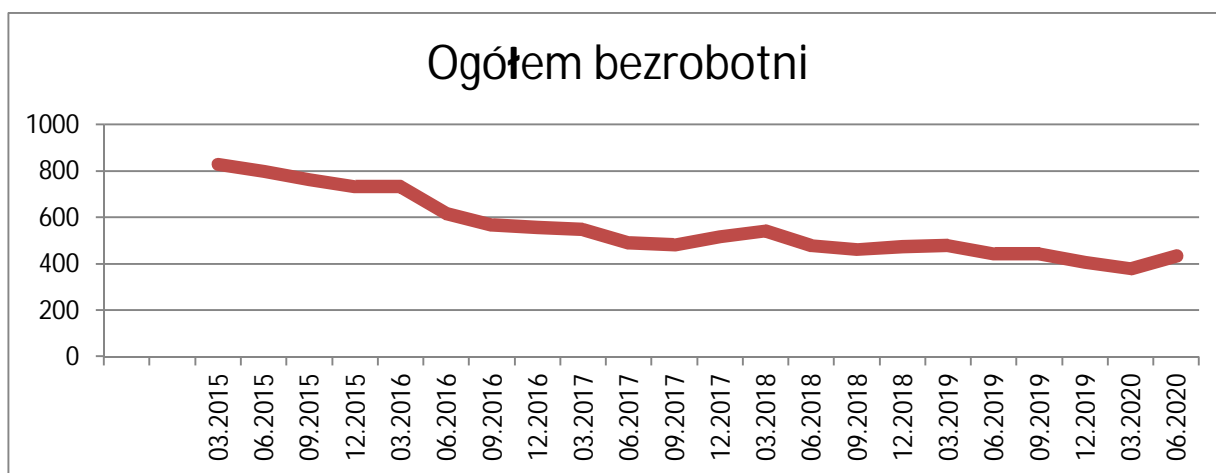
Bezrobocie jest również istotnym elementem polityki społecznej, w każdym państwie, w którym gospodarka oparta jest o mechanizm wolnorynkowy. Utrzymujące się przez dłuższy czas bezrobocie powoduje napięcia społeczne.

W gminie Górno na koniec 2019 roku zarejestrowanych było 341 osób bezrobotnych, co stanowiło najniższy rezultat od początku analizowanego okresu. W przeciągu kolejnego

pół roku liczba osób bezrobotnych wzrosła o 70 osób (21%), miało to związek ze spowolnieniem gospodarki wywołanym globalną epidemią koronawirusa.

W przypadku gminy Górno zauważalne są okresowe wahania liczby osób bezrobotnych związane z sezonowością niektórych branż (np. budownictwa, rolnictwa), co odpowiada charakterowi gminy. Szczegółowy przebieg poziomu bezrobocia na terenie gminy prezentuje poniższy wykres.

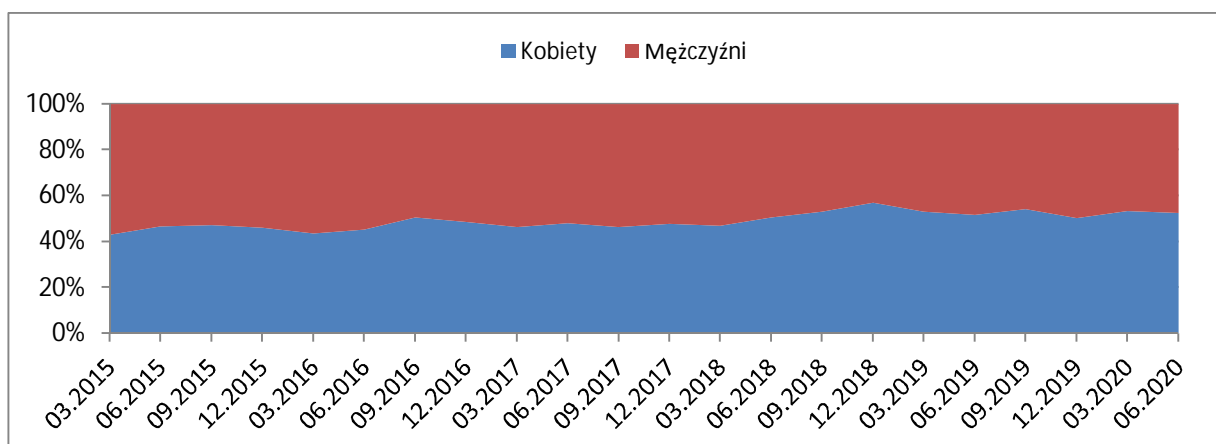
Wykres 23. Osoby bezrobotne w gminie Górno w latach 2015-2019

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Do końca pierwszego kwartału 2018 roku wśród osób bezrobotnych przeważali mężczyźni. Następnie do końca 2019 roku większość zarejestrowanych osób bez pracy stanowiły kobiety.

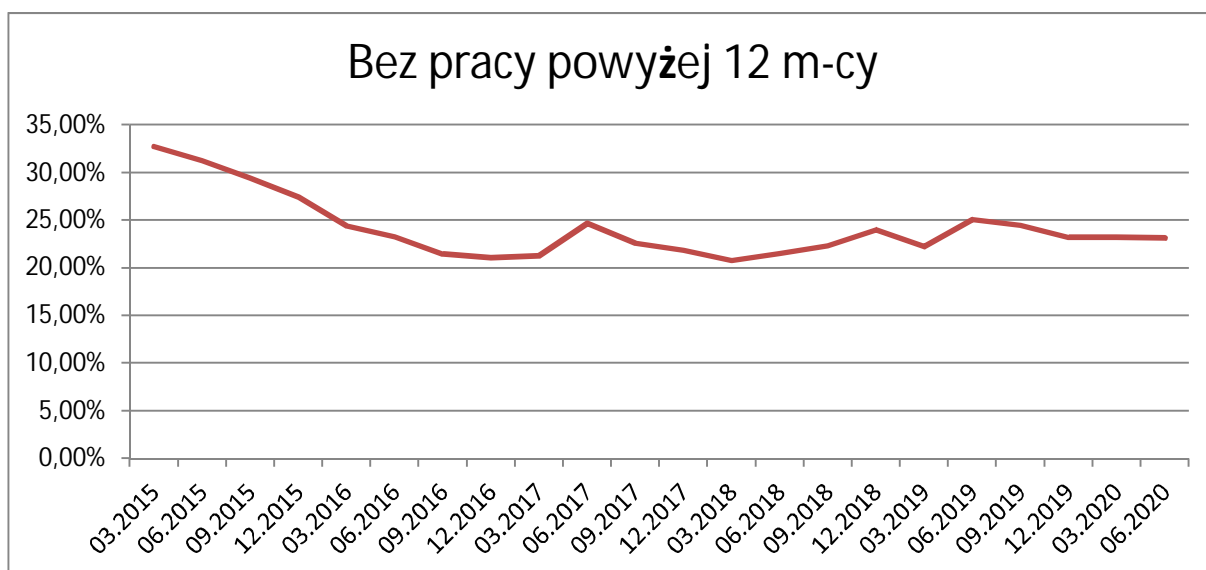
Wykres 24. Bezrobocie na terenie gminy Górno w podziale na płeć

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Bezrobocie bezpośrednio dotyka osobę pozostającą bez pracy, ale w sposób pośredni cała rodzina odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozdzielnie powiązane z innymi problemami, takimi jak np. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie itp. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezradności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. W gminie Górno w całym analizowanym okresie czasu osoby pozostające przynajmniej rok bez pracy stanowiły od 21% do nawet 33% wszystkich osób bezrobotnych. Do końca 2016 roku, wraz ze spadkiem ogólnej liczby osób bezrobotnych zmniejszała się również odsetek osób długotrwałe bezrobotnych.

Wykres 25. Udział osób długotrwałe bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kielcach.

Bezrobocie należy również rozpatrywać w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje problemy finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać

niewielki odsetek bezrobotnych. Jedynie średnio 23% osób pozostająca bez pracy w latach 2015-2019 otrzymywała z tego tytułu wsparcie z urzędu pracy.

Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnem udzielał wsparcia mieszkańcom gminy z powodu bezrobocia. W 2019 roku z pomocy skorzystały 104 rodziny, czyli o 57 mniej niż w 2017 roku.

3.3. Ubóstwo

Ubóstwo w ujęciu ekonomicznym oznacza stały brak dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych jednostki. Według definicji Organizacji Narodów Zjednoczonych wiąże się z ograniczeniem wyboru i szans życiowych. Narusza ludzką godność oraz uniemożliwia skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie, poprzez wykluczenie jednostek i rodzin ze społeczności lokalnych. Ubóstwo często wiąże się z innymi czynnikami patologicznymi jakimi są alkoholizm, narkomania, zaniedbywanie w opiece i wychowaniu oraz przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych należy zaliczyć rodziny, których członkowie nie mają stałych zarobkowych źródeł dochodów, innych niż renta lub emerytura. Problem ubóstwa jest jedną z najważniejszych kwestii polityki społecznej w krajach Unii Europejskiej.

Według Indeksu Wewnątrzregionalnego Zagrożenia Ubóstwem w województwie świętokrzyskim opublikowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w 2019 roku, powiat kielecki charakteryzuje się średnim poziomem zagrożenia ubóstwem. Jako przyczyny ubóstwa w województwie świętokrzyskim wskazane są następujące przyczyny:

- niski stopień urbanizacji,
- wyższa stopa bezrobocia w odniesieniu do kraju,
- struktura gospodarki regionu z dominującymi mało efektywnymi działaniami produkcji,
- proces depopulacji wzmocniony niekorzystnymi trendami demograficznymi,
- przeciętny dochód na jednego mieszkańca poniżej średniej krajowej,
- znaczący odsetek osób pracujących w rolnictwie,
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych,

- utrzymujący się na stałym poziomie odsetek rodzin wielodzietnych i rodzin niepełnych otrzymujących pomoc społeczną.

Wszystkie te czynniki powodują, że województwo świętokrzyskie od lat należy do najbardziej ubogich regionów w Polsce, a co za tym idzie również powiat kielecki oraz gmina Górno.

Tabela 15. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2018 roku w powiecie kieleckim

POWIAT KIELECKI		
1.	Bieliny	69,25
2.	Bodzentyn	56,62
3.	Chęciny	29,28
4.	Chmielnik	39,84
5.	Daleszyce	59,15
6.	Górno	71,05
7.	Łagów	48,12
8.	Łopuszno	43,97
9.	Mastów	69,74
10.	Miedziana Góra	39,99
11.	Mniów	41,03
12.	Morawica	33,86
13.	Nowa Słupia	76,37
14.	Piekoszów	36,90
15.	Pierzchnica	61,90
16.	Raków	82,55
17.	Sitkówka-Nowiny	66,11
18.	Strawczyn	28,48
19.	Zagnańsk	40,51
		Średnia: 50,12

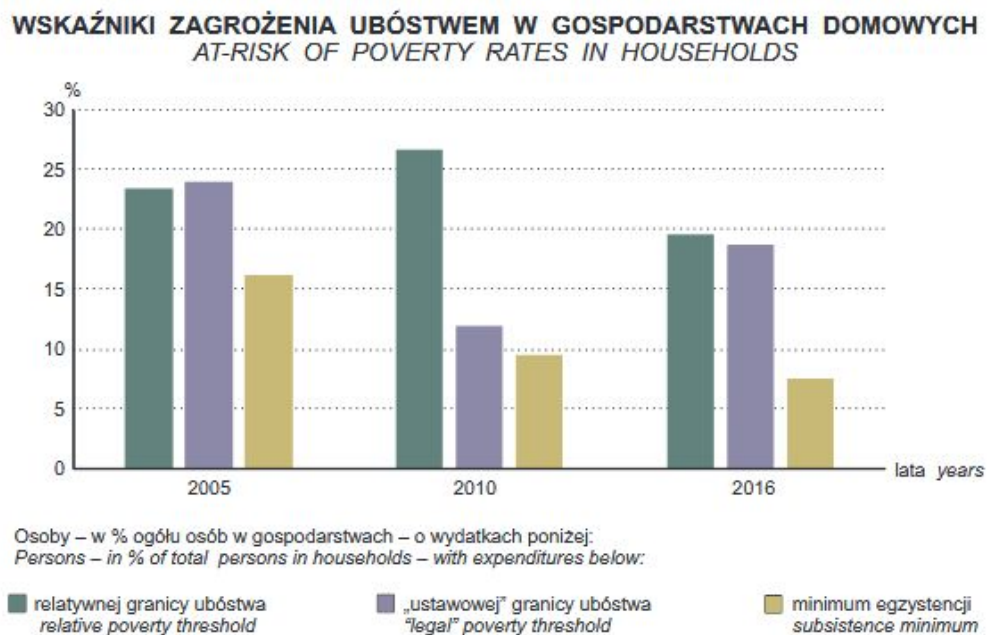
Źródło. Indeks Wewnętrzny Regionalnego Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim.

Według tego opracowania, wskaźnik deprivacji lokalnej wyrażający stosunek liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców w gminie Górnio wynosił 71,05 i był jednym z najwyższych w całym powiecie kieleckim

W polskim ustawodawstwie istnieją różne definicje ubóstwa. Zgodnie z opracowaniem Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej, o biedzie w sensie absolutnym, mówimy w przypadku kiedy uzyskiwane dochody umożliwiają tylko zaspokojenie niezbędnych potrzeb biologicznych pozwalających tylko na utrzymanie przy życiu. Istnieje także tzw. ustawowa granica ubóstwa, ustalona przez wysokość dochodu upoważniającego osoby i rodziny, które takiego dochodu nie osiągną do ubiegania się o pomoc społeczną. Ubóstwo może być pojmowane w sposób względny, w takim przypadku linią ubóstwa jest dochód relatywizowany do standardu materialnego danego społeczeństwa.

Rysunek 2. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w woj. świętokrzyskim

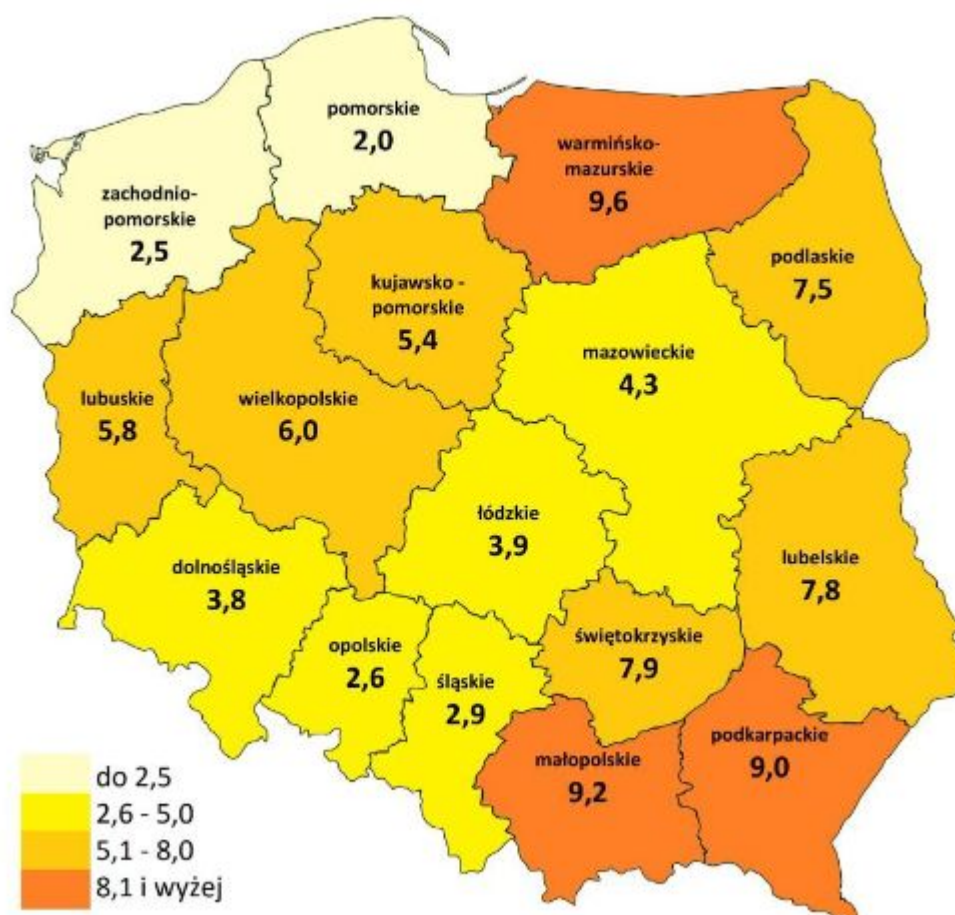
Źródło. Urząd Statystyczny w Kielcach.

Z powyższej ilustracji, opracowanej przez Urząd Statystyczny w Kielcach wynika, że w ciągu ostatniej dekady niemal dwukrotnie zmniejszył się odsetek mieszkańców województwa świętokrzyskiego których dochód nie zapewnia minimum egzystencji.

Również opracowanie sygnałne Głównego Urzędu Statystycznego na temat *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 roku* potwierdza wcześniejsze ustalenia. Województwami o najwyższej stopie ubóstwa były województwa: warmińsko-mazurskie,

małopolskie, podkarpackie oraz świętokrzyskie. Należy jednak odnotować znaczący spadek zasięgu ubóstwa skrajnego oraz ubóstwa relatywnego. Znaczący spadek zasięgu ubóstwa zaobserwowano zwłaszcza wśród rodzin wielodzietnych, gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstw z głową rodziny o niskim stopniu wykształcenia. Pomimo poprawy sytuacji, grupy te ciągle należą do najbardziej zagrożonych ubóstwem. W opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego jako czynniki przyczyniające się do spadku zasięgu bezrobocia wymieniono: wzrost wynagrodzeń, spadek bezrobocia oraz wprowadzenie świadczenia wychowawczego oraz Programu Rodzina 500 plus.

Rysunek 3. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2018 roku wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych)

Źródło. „Indeks Wewnętrzny regionalnego zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim” Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Według tego opracowania czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i jej rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne oraz osoby utrzymujące się z tzw. „innych niezarobkowych źródeł”.

Tabela 16. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2015-2019 przez GOPS w Górnio

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	197	176	131	66	53

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2015-2019.

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat systematycznie zmniejsza się liczba osób, którym ośrodek udzielił pomocy z powodu ubóstwa. Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnio wynika, że pomoc z tytułu ubóstwa najczęściej przyznawana jest rodzinom jednoosobowym (46% wszystkich przypadków w roku 2019).

3.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Charakteryzuje się ona długotrwałością, przebiegiem łagodniejszym niż w przypadku stanu ostrego, pogorszeniem sprawności, nieodwracalnością zmian patologicznych oraz następstwami psychospołecznymi.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doznają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania.

Według Światowej Organizacji Zdrowia za osobę niepełnosprawną uznaje się taką, która nie może samodzielnie, częściowo bądź całkowicie zapewnić sobie możliwości

normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej.

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej Strategii szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny: psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych.

Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał. Konieczne będą zatem większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, przewidujące wydłużenie życia można spodziewać się w przyszłości, że wzrośnie udział świadczeń udzielanych w ramach pomocy społecznej, które podyktowane są długotrwałą chorobą lub niepełnosprawnością.

Tabela 17. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby

Rok	2017	2018	2019
Powód przyznania pomocy	niepełnosprawność		
Liczba rodzin	188	183	175
Powód przyznania pomocy	długotrwała lub ciężka choroba		
Liczba rodzin	163	153	154

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W przeciągu analizowanego trzyletniego przedziału czasu liczba rodzin, które otrzymały wsparcie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnem z powodu niepełnosprawności bądź długotrwałej lub ciężkiej choroby zmniejszyła się o niewielki procent.

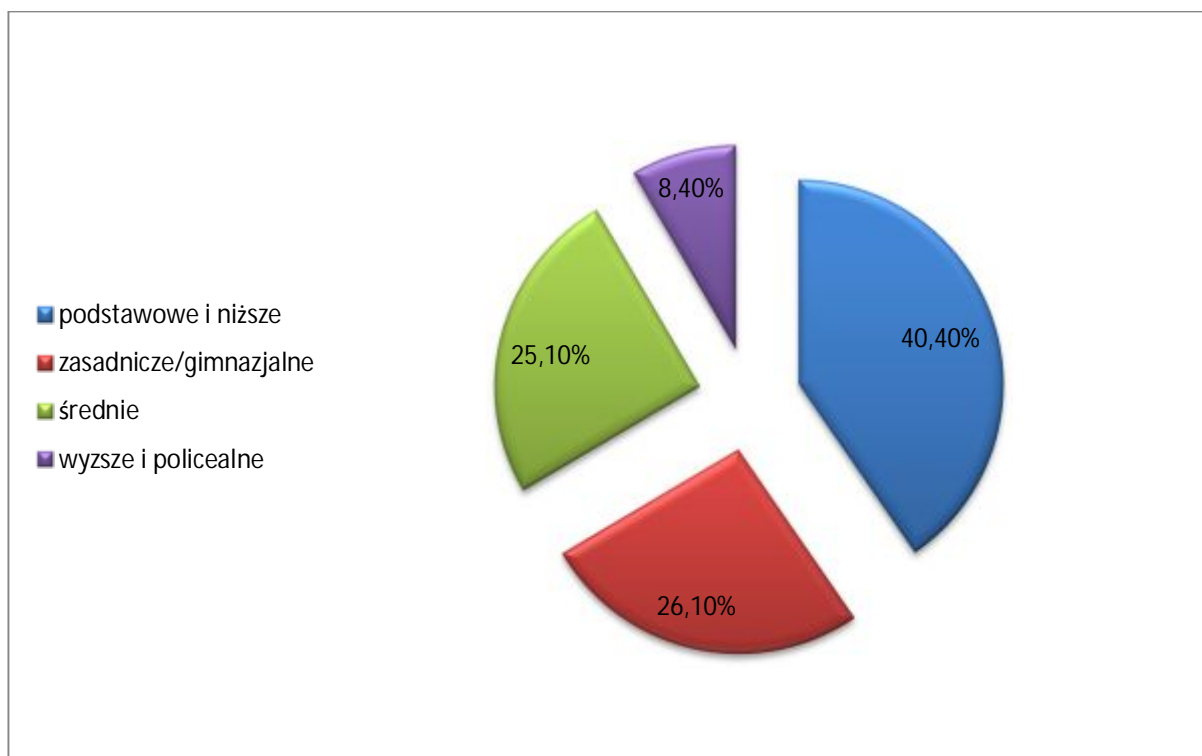
Ustawa o pomocy społecznej określa, jakie zadania są realizowane na szczeblu gminy i powiatu. Podzielone są na świadczenia o charakterze finansowym, rzeczowym

i usługowym. Wśród świadczeń z pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz biernych zawodowo z powodu wieku, przewidziany jest zasiłek stały. Kolejną z form pomocy jest wypłata zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności bądź z tytułu długotrwałej choroby. Okres na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy uzależniony jest od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny. Określa go Ośrodek Pomocy Społecznej właściwy dla miejsca zamieszkania, na podstawie wywiadu środowiskowego.

Problemem z którym borykają się osoby niepełnosprawne są m.in. bariery architektoniczne. Członkowie Zespołu ds. opracowania Strategii pozytywnie ocenili dotychczasowe działania gminy mające na celu niwelację owych barier. Zauważyli przy tym istniejące jeszcze potrzeby w tej materii. W Urzędzie Gminy Górno jest zatrudniona osoba posiadająca umiejętność komunikacji językiem migowym. Są to ważne działania dla osób niepełnosprawnych. Idąc krok dalej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnym planuje uruchomić usługę „door-to-door”, która umożliwi osobom niepełnosprawnym aktywniejsze włączenie się w życie społeczne gminy. W ramach usługi zakupiony zostanie specjalistyczny samochód przeznaczony do transportu osób niepełnosprawnych, który w bezpiecznych warunkach zawiezie oraz odwiezie osobę niepełnosprawną na przykład z zajęć w Klubie Integracji Społecznej „Rozwój” w Bęczkowie.

Według Raportu z Diagnozy Społecznej 2009, zaledwie 8,4% niepełnosprawnych mieszkańców województwa świętokrzyskiego legitymuje się wykształceniem wyższym lub policealnym. Ponad 40% miało wykształcenie podstawowe lub niepełne podstawowe. Wśród pozostałych osób poziom wykształcenia rozkłada się niemal po równo.

Wykres 26. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

Na podstawie danych dostępnych są na stronie Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych można zaobserwować, iż w skali kraju, odsetek osób niepełnosprawnych posiadających wykształcenie wyższe zwiększył się z 9 % (rok 2013) do 11% (2016).

Tabela 18. Stopa bezrobocia wśród aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych

L.p.	Wykształcenie	Stopa bezrobocia
1.	Wyższe	10,5
2.	Policealne i średnie zawodowe	8,3
3.	Średnie ogólnokształcące	14,7
4.	Zasadnicze zawodowe	11,0
5.	Gimnazjum, podstawowe i niepełne podstawowe	18,9

Źródło. Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Wśród osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo, najwięcej osób bezrobotnych legitymuje się wykształceniem podstawowym bądź niepełnym podstawowym. Jest to ogólnokrajowy trend ale ma on również odzwierciedlenie w gminie Górnio.

Na terenie gminy Górnio funkcjonuje również Środowiskowy Dom Samopomocy, który jest ośrodkiem wsparcia dla 25 osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz z zaburzeniami psychicznymi.

3.4.1. Integracja dzieci niepełnosprawnych

Organizacja szkół podstawowych obejmuje m.in. działania na rzecz uczniów niepełnosprawnych. Proces integracji, polega na umożliwianiu uczniom zdrowym i niepełnosprawnym wspólnego uczęszczania do jednej klasy/oddziału. Wiele placówek przedszkolnych oraz placówki szkolnictwa podstawowego prowadzą opiekę i edukację dla niepełnosprawnych. Uczęszczają do tych placówek dzieci o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności np. słabo widzące, słabo słyszające, upośledzone w stopniu lekkim i umiarkowanym, z rozpoznaniem autyzmem, niepełnosprawni ruchowo, a nawet poruszający się na wózkach. Zgodnie z przepisami oświatowymi w Szkole Podstawowej im. Noblistów Polskich w Leszczynach działają tzw. oddziały integracyjne. Każdy oddział wspierany jest dodatkowo przez nauczyciela wspomagającego, który posiada kwalifikacje do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi. Uczniowie są wspierani zajęciami rewalidacyjnymi, prowadzonymi przez specjalistów, którzy współpracują również z rodzicami. W roku 2019 zajęciami rewalidacyjnymi objętych było 24 uczniów tj. 48 godzin rewalidacji

3.5. Sytuacja osób starszych

W Polsce mamy do czynienia ze starzejącym się społeczeństwem. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej ludności. Osiągnięcia medycyny przyczyniają się również do wydłużenia ludzkiego życia. Trudności, z którymi spotykają się osoby starsze to między innymi:

- Sytuacja finansowa.
- Choroby oraz niepełnosprawność.

- Lokomocja.
- Wykonywanie codziennych czynności.
- Obsługa nowych technologii.
- Relacje z rodziną i innymi ludźmi, spowodowane brakiem wzajemnego zrozumienia.
- Obniżona samodzielność.

Wymienione czynniki powodują marginalizację osób starszych. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego. W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niedołążnością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasilaniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej itp.

Jak wynika z wcześniejszej diagnozy demograficznej, w gminie Górno rośnie udział osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu populacji gminy. Należy również zauważyć, że wśród osób w wieku powyżej 65 lat, największą liczbę osób stanowią kobiety (około 58%).

Według prognozy demograficznej udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, w ciągu najbliższych 35 lat wzrośnie z obecnych 15,25% do około 25%. Wskaźnik na tak wysokim poziomie stanowić będzie bardzo duże obciążenie dla finansów gminy. Na przestrzeni najbliższych 30-40 lat, proces „starzenia się” społeczeństwa stanie się jednym z głównych problemów, z którymi będą zmagaty się samorządy, nie tylko w województwie świętokrzyskim, ale w niemal całej Polsce.

Dzisiejsze postrzeganie starości różni się od sprzed jeszcze 20 lat. Coraz więcej osób w podeszłym wieku chce jak najdłużej funkcjonować samodzielnie. Aby było to możliwe muszą zachować swoją aktywność – fizyczną i społeczną, co jest zarówno w interesie jednostki jak również całego społeczeństwa. Aktywizacja osób starszych jest zatem ważnym zadaniem władz publicznych oraz organizacji społecznych.

Ważną inicjatywą w zakresie aktywizacji seniorów jest Klub Seniora w miejscowości Radlin. Do podstawowych zadań Klubu należy motywowanie seniorów do działań na rzecz samopomocy i działań wolontarystycznych na rzecz innych. Miejsce to zapewnia wsparcie osobom starszym w codziennym funkcjonowaniu oraz zapobiega ich izolacji i marginalizacji poprzez integrację i kreatywne wykorzystanie czasu. Na utworzenie Klubu Seniora gmina Górnio uzyskała dofinansowanie w ramach rządowego Programu Wieloletniego „Senior+”.

Nie wszyscy seniorzy chcą jednak brać udział w działalności klubu seniora czy innych organizacji. Dla części osób środowiskiem aktywizującym będzie zatem najbliższa rodzina. Niestety model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnieni, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym środowisku.

Niestety, ale pomoc instytucjonalna dla osób starszych oraz ich rodzin w Polsce jest niewystarczająca. Jednym z rozwiązań jest pobyt osoby starszej w domu pomocy społecznej. Głównym problemem tej formy wsparcia jest koszt utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej, który często nie może zostać w całości pokryty ze świadczenia emerytalno-rentowego. W takich przypadkach koszt pobytu w domu pomocy społecznej spoczywa głównie na gminie, a w nielicznych przypadkach na członkach rodziny wskazanych w ustawie o pomocy społecznej i na jej zasadach. Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze.

Jedną z form pomocy oferowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio jest opłacenie pobytu osoby potrzebującej w domu pomocy społecznej. Bardzo często z tego wsparcia korzystają osoby starsze i niesamodzielne.

Starość często wiąże się z pojawiającymi się ograniczeniami fizycznymi, w tym ruchowymi. Między innymi z myślą o seniorach, którzy mają problem z przemieszczaniem się, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio planuje uruchomić usługę „door-to-door”. Jak wspomniano na wcześniejszych kartach niniejszej Strategii usługa ta umożliwi przewóz osób za pomocą specjalistycznego pojazdu.

Korzystać z tego będą również osoby starsze, które zgłoszą chęć dostania do Klubu Seniora, Ośrodka Zdrowia, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej itp.

3.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Zaspokaja ona potrzeby psychiczne, społeczne oraz emocjonalne swoich członków. Pełni również funkcję pierwszego środowiska wychowawczego w życiu dziecka, na które składają się między innymi struktura rodziny, jej sytuacja materialna, atmosfera wychowawcza panująca w domu, poziom wykształcenia rodziców oraz sytuacja zdrowotna.

Przyczyną złego funkcjonowania rodziny jest przeważnie bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, który przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się to poprzez problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych.

Jednym z problemów, z którymi mogą borykać się rodziny są problemy opiekuńczo-wychowawcze. Problem ten dotyczy głównie dzieci i młodzieży, która nie ma zapewnionej należytej opieki ze strony swoich opiekunów. Jednak problem ten także dotyczy rodzin, gdzie dzieci swoim zachowaniem sprawiają tak duże kłopoty, z którymi opiekunowie nie są w stanie sami sobie poradzić.

Obowiązkiem gminy jest realizacja zadań określonych w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa szczegółowo:

- Zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;

- Zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych.

Tabela 19. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	2017	2018	2019
Liczba rodzin	74	68	55

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W 2019 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnem udzielił wsparcia 55 rodzinom. Dwa lata wcześniej było to o 19 rodzin więcej.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa.

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem.

Ustawa z 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je, jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Górnicy zatrudniony był jeden asystent rodziny.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny. W 2019 roku wsparciem asystenta objętych było 14 rodzin, przy 13 w roku poprzedzającym.

Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecka podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu.

3.7. Przemoc w rodzinie

Według Kodeksu Karnego przemoc w rodzinie zaliczana jest do kategorii przestępstw. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pod pojęciem tym należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny. Przemoc jest zjawiskiem niezależnym od kultury, środowiska, wyznania, wykształcenia, poziomu intelektualnego czy przynależności do grupy społecznej. Prowadzi do narażenia członków rodziny na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołuje cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc może mieć postać:

- przemocy fizycznej,
- przemocy psychicznej,
- przemocy seksualnej,
- przemocy ekonomicznej.

W gestii samorządu lokalnego leży podejmowanie działań mających na celu ochronę osób dotkniętych przemocą oraz jej zapobieganiu. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról. Pod koniec 2020 roku na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnio została opracowana Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych, w której ankietowani udzielali m.in. odpowiedzi na pytania dotyczące zjawiska przemocy domowej. Według raportu z diagnozy 18% mieszkańców zna w swoim otoczeniu osobę doznającą przemocy domowej, a kolejne 22% przypuszcza, że tak, ale nie ma do końca pewności.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy Górnio funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny. Jest to grupa specjalistów podejmująca się współpracy celem udzielenia pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym problemem przemocy. Działania te skierowane są na rozwiązanie konkretnego problemu. Celem głównym zespołu interdyscyplinarnego jest efektywna współpraca instytucji i organizacji na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,

- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do pracy z poszczególnymi rodzinami i osobami, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą, lub zachodzi obawa, że stosują przemoc - Zespół Interdyscyplinarny powołuje grupy robocze, które realizują indywidualne plany pracy, w odniesieniu do każdej z rodzin.

Zespół interdyscyplinarny w swojej pracy stosuje Procedurę Niebieskiej Karty. Jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego diagnozują sytuację i udzielają pomocy ofiarom. W sytuacji nadużywania alkoholu, kierują sprawcę do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Tabela 20. Podsumowanie pracy Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2017-2019

	2017	2018	2019
Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	47	51	63
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę NK	36	37	49
Liczba rodzin objętych pomocą ZI	47	51	63
Liczba osób objętych pomocą ZI	134	221	219
Ilość posiedzeń Zespołu	4	4	4
Liczba utworzonych Grup Roboczych	47	46	63
Ilość posiedzeń Grup Roboczych	135	137	128

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS.

W 2019 roku procedurę Niebieskiej Karty prowadzono w 63 rodzinach, z czego praca z 14 rodzinami stanowiła kontynuację wcześniej podjętych działań. Zespół interdyscyplinarny zbierał się 4 razy, natomiast poszczególne grupy robocze odbyły łącznie 128 posiedzeń. Po zakończeniu procedury "Niebieska Karty" pracownicy socjalni nadal monitorowali sytuację rodzin dotkniętych przemocą kontynuując współpracę z rodziną. Zakres udzielonej pomocy obejmował m.in. świadczenia pieniężne oraz pracę socjalną. W ramach środków gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy funkcjonuje punkt konsultacyjno-

informacyjny, który wśród swoich zadań ma udzielanie porad, wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie.

3.8. Ochrona macierzyństwa

W obliczu zagrożeń demograficznych, przejawiających się „starzeniem społeczeństwa”, co spowodowane jest między innymi zmniejszającą się liczbą mieszkańców oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń, niezwykle istotnym jest zapewnienie warunków bytowych rodzinom. Rodzina jest zarówno instytucją formalną, jak i społeczną, której celem jest utrzymanie ciągłości biologicznej i kulturowej społeczeństwa. Rodzina stanowi zatem podstawową kwestię w polityce społecznej.

Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wyegzekwować alimentów na dziecko. Wszystkie te formy pomocy zostały wyszczególnione na wcześniejszych kartach niniejszej Strategii.

Dodatkowym celem samorządu lokalnego powinno być zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, co umożliwi matkom powrót do aktywności zawodowej i tym samym powinno poprawić sytuację finansową rodziny. W gminie Górno przy każdej placówce szkolnej funkcjonuje przedszkole bądź punkt przedszkolny. Żłobki funkcjonują w największych miejscowościach

Rolą państwa powinno być tworzenie takich warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych, aby zachęcać młodych ludzi do zakładania rodzin.

W 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnem z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa udzielił wsparcia 50 rodzinom. W przeciągu analizowanych trzech lat liczba rodzin otrzymujących wsparcie z tego tytułu stale maleje.

Tabela 21. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

Rok	2017	2018	2019
Liczba rodzin	72	61	50

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.9. Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają *zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy)*. Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć między innymi hazardu, gier czy internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu konkretnego środka. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

3.9.1. Alkoholizm

Alkoholizm jest uznawany za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie od środka narkotycznego jakim jest alkohol. Uzależnienie to przejawia się okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu.

Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- Rozpad rodziny;

- łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- Zagrożenie życia;
- Utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością.

Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwe, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej. W ramach Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych zapytano zarówno mieszkańców gminy o ich spostrzeżenie odnośnie napojów alkoholowych jak i uczniów klas 6-8 o ich inicjację alkoholową.

Respondenci uznali, że alkoholizm jest poważnym problemem na terenie gminy Górno (bardzo poważny – 35%, raczej poważny – 48%). Żadna z ankietowanych osób nie przyznała się do codziennego spożywania alkoholu. 12% respondentów to osoby pijące alkohol kilka razy w tygodniu, a 18% - raz w tygodniu. 22% badanych przyznała, że pije alkohol kilka razy w miesiącu, a 26%- kilka razy w roku. 12% respondentów zadeklarowało abstynencję. Badani mieszkańcy najczęściej spożywają piwo - 40% oraz wino - 28%. 14% respondentów najczęściej sięga po wódkę, 9% - drinki, a kolejne 4% - whisky. Badani najczęściej (44%) deklarowali, że spożywają do 2 porcji alkoholu, co

odpowiada jednemu piwu lub kieliszku wina lub małemu kieliszkowi wódki. Co piąta osoba spożywa od 3 do 4 porcji, 14% pięć lub sześć, natomiast 7% zadeklarowało spożycie aż 9-10 porcji.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio udzielał pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu. W 2019 roku z tego powodu pomoc uzyskało 11 rodzin, czyli o cztery mniej niż w roku 2017.

Tabela 22. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu

	2017	2018	2019
Liczba rodzin	15	12	11

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Z informacji Komisariatu Policji w Daleszycach wynika, iż w 2019 roku jednostka ta sporządziła 8 wniosków do Sądu wobec sprawców wybryków chuligańskich oraz z ustawy „o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi”. Zatrzymano 27 nietrzeźwych użytkowników dróg. Spośród odnotowanych 235 interwencji domowych, aż w 142 przypadkach uczestnik awantury był pod wpływem alkoholu.

Porównując powyższą tabelę do szacowanej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi działa Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. W okresie od stycznia do grudnia 2019 roku do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wpłynęło 37 wniosków o leczenie odwykowe, z tego 2 dotyczyło kobiet. W roku poprzednim było to 51 wniosków a w roku 2017 – 47.

Ważnym elementem z zakresu profilaktyki jest funkcjonowanie Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin, którego zakres usług obejmuje w szczególności:

- udzielanie informacji o możliwościach podjęcia leczenia w placówkach leczenia odwykowego,
- wstępne rozpoznanie rodzaju problemu z jakim zgłaszają się klienci punktu (picie szkodliwe, uzależnienie, współuzależnienie, przemoc) i kierowanie do odpowiednich placówek,
- motywowanie zgłaszających się osób uzależnionych do podjęcia leczenia,
- udzielanie wsparcia po zakończonym leczeniu,
- uruchomienie interwencji w przypadku zdiagnozowania przemocy domowej (za zgodą osoby doznającej przemocy),
- współpracę z innymi instytucjami, które angażują się w profesjonalną i systemową pomoc dla klientów punktu.

W punkcie, dwa razy w tygodniu dyżurowali specjaliści: terapeuta i psycholog. Dodatkowo, z porad psychologicznych można było skorzystać w Szkole Podstawowej w Skorzeszycach i Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Cedzynie. Z pomocy w tych szkołach w większości korzystały dzieci. W 2019 roku do terapeuty zgłosiło się 204 osób: w tym 110 osób z problemem alkoholowym oraz 45 osób współuzależnionych.

3.9.2. Substancje psychoaktywne inne niż alkohol

W ciągu dwóch ostatnich lat Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z powodu narkomanii nie udzielił żadnego wsparcia mieszkańcom gminy. Sytuacja ta nie oznacza bynajmniej, że na terenie gminy problem ten nie występuje. Według diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych 13% ankietowanych zna przynajmniej jedną osobę przyjmującą substancje odurzające. W ramach badania uczniów szkół podstawowych, do spróbowania narkotyków lub dopalaczy przyznało się mniej niż 1% badanych. Według danych policji w 2019 roku na terenie gminy zatrzymano cztery osoby posiadające znaczne ilości środków odurzających.

3.10. Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali

mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu np. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyka zarówno kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie.

Problem bezdomności na terenie gminy Górno ma marginalne znaczenie. W 2019 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z tego tytułu skorzystało 8 osób.

Tabela 23. Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności

Rok	2017	2018	2019
Liczba osób	8	6	8

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.11. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odnacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Poziom bezpieczeństwa wpływa na możliwość swobodnego rozwoju człowieka. Kwestia poczucia bezpieczeństwa, jako subiektywnego odczucia, wraz z faktycznym stanem bezpieczeństwa wpływa w dużym stopniu na decyzje podejmowane przez mieszkańców. Nie mówimy o bezpieczeństwie globalnym lub krajowym, lecz o tym lokalnym dotyczącym drobnej przestępczości lub działalności grup zorganizowanych. Według opracowania „Inicjatywy i projekty samorządu terytorialnego w kształtowaniu bezpiecznych przestrzeni lokalnych” autorstwa Andrzeja Pieczywoka, poczucie bezpieczeństwa, jako jedna z najważniejszych potrzeb społecznych, utrzymuje się zazwyczaj na niezadowolającym poziomie. Wynika to z faktu, że w opinii wielu osób, zachowanie młodzieży bywa postrzegane jako niebezpieczne. Mowa o nałogach, przestępczym stylu życia czy też zachowaniu przekraczającym normy społeczne. Zjawiska

te funkcjonują w opinii społecznej jako groźne i narastające. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy zależy także m.in. od prawdopodobieństwa wystąpienia katastrof naturalnych, pożarów, awarii technicznych, od organizacji ruchu drogowego i skuteczności funkcjonowania służb ratowniczych. Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym, obowiązkiem gminy jest dbanie o bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Górno czuwają policjanci z Komisariatu Policji w Daleszycach.

W latach 2016-2019 policjanci z Komisariatu zrealizowali łącznie 5652 interwencje. Z każdym kolejnym rokiem liczba ta zwiększała się. Działalność funkcjonariuszy nie ogranicza się tylko do interwencji, realizują oni również inne działania w tym profilaktyczne, podczas których na spotkaniach z dziećmi przypominają o zasadach bezpieczeństwa.

Tabela 24. Liczba interwencji policji

Rok	2016	2017	2018	2019
Liczba interwencji	1234	1309	1404	1705

Źródło. Dane z komisariatu Policji w Daleszycach.

Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie Górno funkcjonują również jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, które są bardzo ważnym elementem lokalnego środowiska, skupiającym wokół siebie zarówno młodych jak i starszych mieszkańców, w tym również kobiety. Strażacy biorą udział nie tylko w akcjach ratowniczo-gaśniczych ale także aktywnie udzielają się w życiu kulturalnym gminy.

3.12. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Wiele z wcześniejszych opisanych działań ma na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnem podejmował szereg innych działań mających na celu zwiększenie zakresu i form wsparcia dla grup

narażonych na wykluczenie społeczne oraz włączenie ich do procesu decydowania na temat potrzebnych form i metod wsparcia. Obecny system pomocy społecznej oparty na sztywnych procedurach, kojarzony jest z materialnym wsparciem, uniemożliwia tym samym powszechność pomocy, oraz sprawia, że osoby objęte wsparciem mają poczucie stygmatyzacji i marginalizacji. Odpowiedzią na ten problem ma być utworzenie nowej jednostki organizacyjnej - Centrum Usług Społecznych, zapewniającej modelowe rozwiązania w zakresie integracji i rozwoju usług społecznych, adresowanych do ogółu mieszkańców gminy. Działanie to wynika z faktu wzrostu zapotrzebowania na usługi społeczne oraz rosnących oczekiwań mieszkańców na wprowadzenie nowych usług, w tym dla osób niebędących Klientami pomocy społecznej.

3.12.1. Klub Integracji Społecznej „Rozwój”

Od 1 czerwca 2019 r. w miejscowości Bęczków, w pomieszczeniu udostępnionym przez lokalne stowarzyszenie działa Klub Integracji Społecznej „Rozwój”. Jego celem jest nie tylko wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale również inicjowanie i zarządzanie procesem budowania partnerstw. W KIS „Rozwój” wprowadzono wiele działań o charakterze społecznym i zawodowym, dzięki którym z jednej strony istnieje możliwość poznania uczestnika, jego słabych i mocnych stron, a z drugiej zwiększenia jego motywacji do zmiany sytuacji życiowej. Kolejnym elementem jest dobór odpowiedniego dla danej osoby szkolenia, co w konsekwencji pozwoli na wykonanie pracy zgodnie z predyspozycjami.

W ramach działań realizowanych przez Klub Integracji Społecznej należy wymienić akademię zdrowia, sportu i rekreacji, akademię kultury, warsztaty integracyjne, w tym zajęcia grupowe, spotkania integracyjne, poradnictwo indywidualne i grupowe ze specjalistami oraz zajęcia edukacyjno-ogólnorozwojowe. Do powyższych dochodzi jeszcze wspomniana wcześniej reintegracja zawodowa.

3.12.2. Sukces w Górnio MALowany

Celem projektu „Sukces w Górnio MALowany” jest zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego poprzez aktywizację społeczną i zawodową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz integracja społeczna ich otoczenia. W ramach działań zastosowano różne formy aktywnej integracji: kontaktu socjalnego oraz Programu Aktywności Lokalnej, zrealizowano działania z zakresu reintegracji społecznej poprzez:

- podnoszenie kwalifikacji uczestników (kursy zawodowe i kompetencyjne dostosowane do uczestników oraz lokalnego rynku),
- opracowanie diagnozy potencjału zawodowego uczestników projektu,
- monitoring w zakresie aktywności zawodowej i społecznej
- stworzenie Miejsca Aktywności Lokalnej (MAL), które będzie miejscem spotkań uczestników projektu i ich otoczenia, budowania poczucia przynależności do danego miejsca i grupy, wspieranie rozwoju społeczności lokalnych.

Miejsce Aktywności Lokalnej zostało otwarte 22 grudnia 2019 roku w Domu Kultury w Krajinie. Na jego potrzeby wyremontowano pomieszczenia na parterze budynku, przebudowano łazienkę przystosowując ją do potrzeb osób niepełnosprawnych, a przed wejściem do Domu Kultury zainstalowano ruchomy podest znacznie ułatwiający osobom niepełnosprawnym dostanie się do środka.

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Rzeczpospolita Polska
Urząd Miasta Górnio
Urząd Miasta Górnio
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Projekt realizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego nr projektu: 04/14.05.2019r. do 21.05.2021r.

Sukces w Górnio MALowany

Zapraszamy
do Gminnego Ośrodka Kultury w Krajinie,
gdzie zostało utworzone w ramach projektu:
Miejsce Aktywności Lokalnej – MAL

Odbywają się tu:
- warsztaty Akademii Kompetencji Społecznych;
- wydarzenia społecznościowe; - szkolenia;
- pomoc prawnika;
- pomoc psychologa;
- pomoc brokera pracy;
- spotkania tematyczne: Ogród to też dom. Jak się bawić z dziećmi, Gotować każdy może;
- spotkania partnerskie;
- wydarzenia sąsiedzkie;

Na każdego odwiedzającego MAL czeka ogólnodostępna kawiarenka, gdzie można wypić pyszną kawę przy ciekawej książce lub w dobrorwym towarzystwie, pograć w gry planszowe, czy obejrzeć ciekawy film.

4. Część programowa

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy Górno na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

4.1. Podsumowanie diagnozy

Prognozowanie zmian w obszarze polityki społecznej związane jest z analizą poprzez obserwację współczesnych oraz przeszłych zjawisk społecznych. W toku analizy Pascala-Lorenzo wskazano ubóstwo, bezrobocie długotrwałą lub ciężką chorobę oraz niepełnosprawność jako kluczowe obszary problemowe w gminie Górno. Mieszkańcy w toku badań ankietowych w większości mieli podobne odczucia. Kwestiami tymi należy zatem zająć się w pierwszej kolejności. Zespół ds. opracowania Strategii zwrócił również uwagę na mentalność klientów pomocy społecznej, którzy niejednokrotnie nie chcą podejmować próby wyjścia z trudnej sytuacji życiowej ale jednocześnie reprezentują podejście roszczeniowe.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą należy zauważyć, że malejące bezrobocie oraz pomoc socjalna dla rodzin wielodzietnych przyczyniły się do zmniejszenia skali ubóstwa w gminie. Nawet pomimo tego niezbędne są dalsze działania przyczyniające się do zmniejszenia bezrobocia. Niestety na kwestie zapobiegania bezrobociu Urząd Gminy nie ma bezpośrednich narzędzi, może tylko stwarzać warunki dogodne do rozwoju przedsiębiorczości. Gmina, między innymi poprzez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może minimalizować skutki już istniejącego problemu, na przykład poprzez realizację projektów umożliwiających rozwój swoich umiejętności bądź przebranżowienie. Nawet spadek liczby osób bezrobotnych w ostatnich latach wymusza sytuację, aby podjąć działania aktywizujące osoby długotrwale bezrobotne, które nie są przystosowane do zmiany swojej sytuacji życiowej, ponieważ jednym z częstych efektów długotrwałego bezrobocia jest ubóstwo w tych rodzinach.

Ubóstwo oraz bezrobocie często powiązane są z problemami uzależnień. Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez

daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków używanych w celu pokonania codziennych przeciwności i kłopotów. Zakładamy, że w przeciągu kilku najbliższych lat problem ten będzie stanowił wyzwanie stawiane lokalnej polityce społecznej. Konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Niezbędnym narzędziem jest stały monitoring dostępności i poziomu spożycia alkoholu, szczególnie w przypadku młodzieży.

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z ryzykiem pogłębiania się problemu uzależnienia od alkoholu w przeciągu najbliższych lat należy założyć nasilenie tego zjawiska. Konieczne zatem będą działania profilaktyczne w tym kampanie społeczne, które będą w stanie wpłynąć na postrzeganie przemocy w rodzinie. Należy mieć na uwadze, że skala rzeczywistej przemocy domowej jest trudna do oszacowania.

Negatywną prognozą jest również starzenie się społeczeństwa. Na przestrzeni najbliższych lat stale będzie wzrastał odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wiąże się to z koniecznością kontynuacji działań skierowanych do osób starszych, aby aktywnie włączać ich w życie społeczne gminy. Osoby starsze dzięki swojej wiedzy oraz doświadczeniu mogą być inspiracją oraz wsparciem dla młodszych pokoleń.

W związku z ograniczonymi środkami własnymi niezbędnym jest wsparcie w postaci zewnętrznych źródeł finansowania. Pracownicy urzędu gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych mają duże doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych co powinno przełożyć się na dalsze inwestycje i działania przy udziale tego kapitału.

W związku z tym, że zgodnie z prognozami liczby ludności na wskazanym terenie, liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie się zwiększała, można założyć, że nastąpi także wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. Jednym z wyzwań stawianych przed polityką społeczną jest pomoc w aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Do wszystkich powyższych wyzwań należy dodać obecną sytuację epidemiologiczną, która mocno wpływa na niepewność podejmowanych działań. Tak jak wspomniano wcześniej

wprowadzone ograniczenia nie wpływają tylko na sytuację ekonomiczną mieszkańców i gminy ale również niosą poważne konsekwencje w sferze psychicznej.

4.1. Wizja Gminy

Wizja jest opisem przyszłego wizerunku społecznego gminy, jaki powinien być osiągnięty w następstwie wdrażanej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Stanowi pewien efekt docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych przewag i szans pojawiających się w otoczeniu gospodarczym i społecznym gminy. Na podstawie diagnozy problemów społecznych występujących na terenie gminy sformułowana została misja gminy, która przyjęta poniższą postacią:

**Gmina Górnio jako miejsce przyjazne mieszkańcom
w każdym wieku.**

Powyższe hasło jest wyrazem potrzeby wypracowania wspólnej wizji wszystkich instytucji działających na terenie gminy. Wypełnienie przyjętej wizji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

4.2. Cele strategiczne i operacyjne

Z diagnozy wytypowano główne obszary polityki społecznej wymagające wsparcia. Wskazano na pomoc osobom niepełnosprawnym, wsparcie osób starszych, wsparcie rodzin, przeciwdziałanie uzależnieniom, niwelowanie zjawiska przemocy domowej oraz wsparcie kapitału społecznego. Dodatkowo wskazano na potrzebę dalszego rozwoju potencjału instytucjonalnego w tym kadrowego.

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górnio na lata 2021-2029 zostało przygotowanych 5 celów strategicznych odpowiadających obszarom zarówno deficytowym w zakresie polityki społecznej realizowanej na terenie gminy. Do tych

celów strategicznych zostało przypisanych 12 celów operacyjnych. Realizacja celów operacyjnych będzie możliwa dzięki wskazanym w Strategii 45 działaniom.

4.2.1. Cel Strategiczny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców

Kapitał ludzki i społeczny jest podstawą realizacji zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych zależy od jakości zasobów ludzkich i ogólnego poziomu zaufania społecznego. W skład kapitału ludzkiego wchodzi: wiedza, umiejętności, kwalifikacje i zdolności ludzi do szybkiego oraz skutecznego radzenia sobie z problemami natury zarówno społecznej jak i psychologicznej. Kapitał społeczny stanowi uzupełnienie kapitału ludzkiego. Składa się z zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości, które wspólnie wpływają na relacje międzyludzkie. Wartości te integrują społeczność, a przez to stanowią załączek do wspólnego działania. Potencjał intelektualny, zdobyte kwalifikacje i doświadczenia będą mogły być należycie spożytkowane w społeczeństwie opartym na wiedzy. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz powszechny dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych jest jednym z najważniejszych wyzwań nowoczesnej gospodarki i nowoczesnego społeczeństwa. Bez rozwoju zasobów ludzkich nie będzie możliwe dotrzymanie kroku nowoczesnym społeczeństwom, co w ostatecznym rozrachunku doprowadzi do pogorszenia stopy życiowej mieszkańców.

4.2.2. Cel strategiczny 2. Poprawa sytuacji bytowej rodzin

W wyniku ogólnopolskich oraz europejskich przemian społeczno-gospodarczych rodziny coraz częściej przeżywają różnego rodzaju kryzysy, co wpływa na ich bieżące funkcjonowanie. Przejawem zaburzeń funkcjonowania rodzin może być zanik procesu wychowawczego, utrata wzorców wychowawczych, zanik norm i wartości, nieprawidłowości w komunikacji. Ważnym elementem systemu wsparcia rodzin jest zapewnienie opieki dzieciom do lat 6, dzięki czemu rodzice nie będą musieli zaprzestać aktywnej realizacji zawodowej i tym samym przyczynią się do wzrostu gospodarczego. Często przyczyną problemów rodzin jest bezrobocie. Konsekwencjami w funkcjonowaniu osób bezrobotnych i ich rodzin są przede wszystkim obniżenie własnej wartości, poczucie bezsilności i beznadziejności oraz niepewności statusu społecznego, pogorszenie standardu życia,

ubóstwo, izolacja społeczna, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym, problem z zagospodarowaniem czasu wolnego. Konsekwencją społeczną jest m.in. ponoszenie przez społeczeństwo kosztów świadczeń na rzecz osób bezrobotnych. Dzięki działaniom zapisanym w poniższym celu strategicznym zakłada się zmniejszenie liczby osób bezrobotnych między innymi poprzez aktywizację, szkolenia czy też promowanie przedsiębiorczości.

W rodzinach dotkniętych dysfunkcją często występują u dzieci kłopoty z nauką, problemy wychowawcze, aż do wkraczania na drogę konfliktu z prawem. Jednym ze sposobów pomocy rodzinom z dziećmi powinno być wyrównanie szans edukacyjnych. Aktywizacja społeczności lokalnej dla rozwiązania trudnych problemów stanowi ważne i trudne wyzwanie dla pomocy społecznej.

4.2.3. Cel Strategiczny 3. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie

Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bywa częstym powodem korzystania z pomocy społecznej. Grupą społeczną szczególnie narażoną na uzależnienia są osoby młode, dlatego tak duże znaczenie ma profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego, aktywnego trybu życia. Wychodząc z założenia, że lepiej zapobiegać niż leczyć, należy skoordynować działania instytucji gminnych w celu aktywnego i skutecznego przeciwdziałania uzależnieniom. W przypadku osób już uzależnionych koniecznym wydaje się podjęcie działań terapeutycznych skierowanych również do ich rodzin.

Terapia jest również ważnym elementem pracy ze sprawcami oraz ofiarami przemocy. Przemoc w rodzinie często nierozzerwalnie wiąże się z uzależnieniami, w tym przeważnie z alkoholizmem. W przypadku problematyki przemocy domowej ważne jest współdziałanie wszelkich instytucji pomocowych – policji, szkoły, służb medycznych, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób mogą wpłynąć lub przyczynić się do zdiagnozowania i rozwiązania problemu.

4.2.4. Cel Strategiczny 4. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych

Starzenie się społeczeństwa jest powszechnym problemem we współczesnej Europie. Według badań przeprowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny odsetek osób starszych wśród całej populacji gminy Górnó w najbliższych latach będzie stale się zwiększał. W związku ze zmianą modelu rodziny ma miejsce również zmniejszenie znaczenia więzi rodzinnych. Rola i pozycja człowieka starego w obecnym społeczeństwie bardzo się zmieniła. Osoby starsze często padają ofiarą przemocy fizycznej bądź psychicznej, również ze strony własnej rodziny. Należy mieć na uwadze, że starzenie się jest procesem ciągłym, dlatego nie powinien to być okres nagłego wycofania się z życia społecznego, kulturalnego i towarzyskiego, ponieważ może to spowodować osamotnienie i izolację. Odpowiedzią na te wyzwania jest funkcjonowanie Klubu Seniora, który integruje mieszkańców w starszym wieku.

Osoby starsze stanowią duży odsetek osób niepełnosprawnych bądź ciężko chorych. Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym należy jednak uwzględnić w nim kontekst psychologiczny i społeczny. Tendencje występujące w społeczeństwie prowadzące do izolacji i ograniczania udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym gminy stanowią poważny problem. Nawet pomimo ogólnokrajowych kampanii problem ten jest ciągle aktualny. Polityka społeczna pomimo posiadanych licznych instrumentów pozwalających rozwiązywać problemy społeczne, nie jest w stanie rozwiązać ich wszystkich. W związku z tym, należy skoncentrować szczególną uwagę na przeciwdziałaniu, które nie pozwoli pogłębiać różnic społeczno-ekonomicznych oraz izolacji grup społecznych. Przekształcenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych pozwoli na uruchomienie centrum rehabilitacyjnego.

4.2.5. Cel Strategiczny 5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych

Jednym z podstawowych zadań polityki społecznej w gminie Górnó jest dalszy rozwój współpracy instytucji działających w tym obszarze. Ciągłe zmiany zachodzące w sferze społeczno-gospodarczej wymuszają nieustanny rozwój pracowników odpowiedzialnych za

realizację polityki społecznej oraz osób wspierających funkcjonowanie tejże polityki, w tym nauczycieli. W celu zapewnienia najwyższego poziomu obsługi klientów oprócz szkoleń niezbędne są również nakłady inwestycyjne w bazę infrastrukturalną wchodzącą w skład systemu opieki. Lepsze poznanie potrzeb osób korzystających z usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wymaga dużej i nieustannej uwagi ze strony pracowników oraz badań i obserwacji, które pozwolą w szybki sposób reagować na zmiany zachodzące na rynku.

4.3. Kierunki działań

Poniższe matryce prezentują działania przypisane do poszczególnych celów operacyjnych pogrupowanych w cele strategiczne. Jako realizatorów wskazano:

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio, w tym Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny

UG – Urząd Gminy w Górnio;

SCO – Samorządowe Centrum Oświaty w Górnio;

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy;

GOK – Gminny Ośrodek Kultury w Górnio;

GBP – Gminna Biblioteka Publiczna w Górnio;

NGO – organizacje pozarządowe;

ZOZ – Zespół Ośrodków Zdrowia w Górnio;

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Kielcach;

Policja – Komisariat Policji w Daleszycach;

BP - Gminna Biblioteka Publiczna w Górnio.

1. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
1.1. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.1.1. Wsparcie finansowe i pozafinansowe dla organizacji pozarządowych	UG	2021-2029	Liczba wspartych organizacji
1.1.2. Szkolenia w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania	UG, NGO	2021-2029	Liczba szkoleń

1. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
1.2. Rozwój sektora ekonomii społecznej			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.2.1. Promocja dobrych praktyk podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej	UG, GOPS, NGO	2021-2029	Liczba podmiotów ekonomii społecznej
1.2.2. Promocja przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	UG, GOPS, NGO, PUP	2021-2029	Liczba działań

1. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców			
1.3. Wspólna integracja mieszkańców podstawą kapitału społecznego gminy			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
1.3.1. Organizacja spotkań integracyjnych i okolicznościowych dla wszystkich grup wiekowych	GOK, BP, SCO, NGO	2021-2029	Liczba działań
1.3.2. Promocja dobrych praktyk w zakresie pomocy sąsiedzkiej	GOPS, NGO, SCO	2021-2029	Liczba działań
1.3.3. Organizacja czasu wolnego dla mieszkańców gminy, w szczególności dla seniorów oraz dzieci i młodzieży	GOK, BP, SCO, NGO, UG	2021-2029	Liczba działań
1.3.4. Promocja wolontariatu wśród młodzieży i osób starszych	GOK, BP, SCO, NGO, GOPS, ŚDS	2021-2029	Liczba działań

2. Poprawa sytuacji bytowej rodzin			
2.1. Wsparcie rodzin zagrożonych oraz żyjących w ubóstwie			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.1.1. Realizacja programów i inicjatyw w zakresie dożywiania	GOPS, SCO	2021-2029	Liczba wydanych posiłków
2.1.2. Wsparcie finansowe rodzin	GOPS	2021-2029	Liczba rodzin objętych pomocą
2.1.3. Promowanie Karty Dużej Rodziny	GOPS, UG	2021-2029	Liczba wydanych Kart

2. Poprawa sytuacji bytowej rodzin			
2.2. Wsparcie rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.2.1. Zapewnienie asystenta rodziny	GOPS	2021-2029	Liczba asystentów rodziny
2.2.2. Zapewnienie opieki pedagogiczno-psychologicznej	SCO, GOPS	2021-2029	Liczba porad
2.2.3. Świadczenie profesjonalnej pracy socjalnej	GOPS	2021-2029	liczba osób, którym została udzielona pomoc w formie pracy socjalnej

2. Poprawa sytuacji bytowej rodzin			
2.3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
2.3.1. Zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych	SCO, UG, NGO	2021-2029	Liczba godzin zajęć
2.3.2. Przyznawanie stypendiów socjalnych	SCO	2021-2029	Liczba dzieci którym przyznano stypendium

3. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie			
3.1. Zapobieganie i rozwiązywanie problemów uzależnień			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
3.1.1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii	UG, GOPS	2021-2029	Liczba opracowanych Programów
3.1.2. Działania promujące zdrowy i aktywny tryb życia	GOK, UG, GOPS, SCO, NGO, ZOZ	2021-2029	Liczba działań
3.1.3. Efektywna profilaktyka w celu przeciwdziałania uzależnieniom	GOK, BP, UG, GOPS, SCO, NGO, ZOZ	2021-2029	Liczba działań
3.1.4. Dalsze zapewnienie pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym	GOPS	2021-2029	Liczba udzielonych porad
3.1.5. Świadczenie pomocy finansowej lub rzeczowej na rzecz dzieci z rodzin z problemem uzależnienia	GOPS	2021-2029	Liczba rodzin
3.1.6. Badanie nt. uzależnień wśród uczniów szkół podstawowych	SCO	2021-2029	Liczba badań

3. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie			
3.2. Przeciwdziałania zjawisku przemocy oraz ochrona osób, które jej doświadczyły			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
3.2.1. Zapewnienie profesjonalnej pomocy terapeutycznej dla osób dotkniętych problemem przemocy i dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy	GOPS, UG, NGO	2021-2029	Liczba osób objętych wsparciem
3.2.2. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych, zmierzających do ograniczenia zagrożenia przemocą w rodzinie	UG, GOPS, NGO, SCO, Policja	2021-2029	Liczba działań
3.2.3. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	GOPS	2021-2029	Liczba aktualnych Programów
3.2.4. Organizowanie profesjonalnych szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy	GOPS	2021-2029	Liczba przeszkolonych osób

3.2.5.	Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania wszechstronnego wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	GOPS, UG, SCO, ZOZ	2021-2029	Liczba akcji informacyjnych
3.2.6.	Monitoring zjawiska przemocy w gminie	GOPS, Policja	2022, 2025, 2028	Liczba monitoringów

4. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych				
4.1. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych				
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik	
4.1.1.	Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych	GOPS, NGO	2021-2029	Liczba osób
4.1.2.	Wzrost świadomości społeczeństwa na problemy osób niepełnosprawnych	GOPS, NGO, GOK, SCO, UG, ŚDS	2021-2029	Liczba działań
4.1.3.	Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom lub opiekunom	GOPS	2021-2029	Liczba rodzin
4.1.4.	Utworzenie centrum rehabilitacyjnego	GOPS	2023	Utworzone centrum (tak/nie)
4.1.5.	Zakup samochodu przeznaczonego do przewozu osób niepełnosprawnych	GOPS	2023	Liczba zakupionych samochodów

4. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych				
4.2. Poprawa warunków bytowych osób starszych				
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik	
4.2.1.	Zapewnienie podstawowych potrzeb materialno-bytowych	GOPS	2021-2029	Liczba rodzin
4.2.2.	Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo – pielęgnacyjnych dla osób starszych	GOPS	2021-2029	Liczba osób objętych wsparciem
4.2.3.	Promocja aktywności społecznej wśród seniorów	GOPS, NGO, ZOZ, GOK, BP	2021-2029	Liczba działań
4.2.4.	Funkcjonowanie Klubu Seniora	GOPS	2021-2029	Liczba funkcjonujących Klubów

5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych			
5.1. Rozwój osobisty poprzez uczestnictwo w szkoleniach, warsztatach oraz aktywność w środowisku lokalnym			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
5.1.1. Podnoszenie kompetencji i poprawa wizerunku pracownika socjalnego	GOPS	2021-2029	Liczba szkoleń
5.1.2. Wzmocnienie kwalifikacji kadry pracowniczej Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych	GOPS, UG, GOK, ZOZ, SCO, ŚDS, BP	2021-2029	Liczba szkoleń
5.1.3. Wzrost standardu pracy z uczniem poprzez podnoszenie kwalifikacji nauczycieli	SCO	2021-2029	Liczba szkoleń

5. Poprawa jakości i dostępu do usług publicznych, w tym socjalnych			
5.2. Rozwój potencjału instrumentalnego gminy			
Działanie	Realizatorzy	Okres działania	Wskaźnik
5.2.1. Przekształcenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych	GOPS	2022	Przekształcenie (tak/nie)
5.2.2. Remont Środowiskowego Domu Samopomocy	ŚDS	2023	Nakłady finansowe
5.2.3. Doposażenie i modernizacja bazy dydaktycznej	SCO, UG	2021-2029	Nakłady finansowe
5.2.4. Doposażenie stołówek w szkołach	SCO, UG	2021-2029	Nakłady finansowe
5.2.5. Rozbudowa placów zabaw pod kątem dzieci niepełnosprawnych	SCO, UG	2021-2029	Liczba zmodernizowanych placów zabaw

4.4. Źródła finansowania

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie oraz pozyskanie i zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań. Niniejsza Strategia nie wskazuje konkretnych programów, źródeł finansowania ani kwotowych wartości docelowych, gdyż są to czynniki podlegające dynamicznym zmianom. Na realizatorach Strategii ciąży przez to większa odpowiedzialność za budżet oraz poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowania. Wśród tych źródeł, oprócz budżetu gminy należy wskazać środki funduszy krajowych, projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe.

Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnio posiada duże doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, co powinno przyczynić się do realizacji zawartych w Strategii celów.

4.5. Koordynator

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Górnio na lata 2021-2029 jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnio.

4.6. Monitoring

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Górnio na lata 2021-2029 wymaga kooperacji różnych podmiotów. Jej efektywność zależy w głównej mierze od:

- Wójta Gminy Górnio;
- Rady Gminy Górnio;
- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnio;
- Zespołu ds. monitorowania realizacji Strategii.

Monitorowaniem oraz wdrażaniem Strategii zajmować się będzie Zespół, powołany zarządzeniem Wójta, w którego skład wejdą m.in. przedstawiciele podmiotów wskazanych jako realizatorzy.

Proces monitorowania Strategii, którego celem jest regularna ocena przyjętych założeń i realizowanych działań, prowadzony będzie w sposób stały i ciągły poprzez następujące działania:

- zbieranie i analizę danych ilościowych i jakościowych wybranych mierników oceny,
- przygotowanie i przedkładanie raportów z przebiegu realizacji zadań i działań,
- ocenę osiągniętych rezultatów,
- ocenę aktualności strategii.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu będą coroczne raporty, przedkładane Wójtowi Gminy do końca marca roku kolejnego. Wyniki raportów będą stanowiły podstawę do ewentualnych prac aktualizacyjnych

Spis tabel

Tabela 1. Ludność powiatu kieleckiego w 2019 roku z podziałem na gminy	12
Tabela 2. Liczba mieszkańców gminy w podziale na sołectwa w latach 2018-2019.....	12
Tabela 3. Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych na terenie gminy Górnio	19
Tabela 4. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007	26
Tabela 5. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górnio	33
Tabela 6. Główne powody przyznania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Górnio w latach 2018-2019 roku	35
Tabela 7. Świadczenia opiekuńcze w latach 2016-2019 roku.....	40
Tabela 8. Zasiłek pielęgnacyjny w 2019 roku.....	40
Tabela 9. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego w latach 2016-2019	42
Tabela 10. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne w latach 2017-2019.....	42
Tabela 11. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny.....	43
Tabela 12. Realizacja Programu Wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" oraz „Posiłek w szkole i w domu”	44
Tabela 13. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców	46
Tabela 14. Problemy społeczne w latach 2017-2019 według zestawienia Pareto-Lorenza	52
Tabela 15. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2018 roku w powiecie kieleckim	59
Tabela 16. Liczba rodzin którym przyznano wsparcie z powodu ubóstwa w latach 2015-2019 przez GOPS w Górnio.....	62
Tabela 17. Rodziny korzystające z wsparcia pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.....	63
Tabela 18. Stopa bezrobocia wśród aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych	65
Tabela 19. Liczba rodzin którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	70
Tabela 20. Podsumowanie pracy Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2017-2019	73
Tabela 21. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	75
Tabela 22. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu	77
Tabela 23. Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezdomności.....	79
Tabela 24. Liczba interwencji policji.....	80

Spis wykresów

Wykres 1. Piramida wieku GUS.....	13
Wykres 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku	14
Wykres 3. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem.....	15
Wykres 4. Ocena warunków życia przez mieszkańców.....	16

Wykres 5. Ocena warunków życia na przestrzeni ostatnich lat	16
Wykres 6. Czynniki decydujące o warunkach życia wg mieszkańców	17
Wykres 7. Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	20
Wykres 8. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	21
Wykres 9. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach.....	21
Wykres 10. Liczba przyjęć lekarskich.....	23
Wykres 11. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	24
Wykres 12. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do Rejestru REGON	25
Wykres 13. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Górno w latach 2016-2019	27
Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnienia	28
Wykres 15. Struktura wolnych miejsc pracy w woj. świętokrzyskim według zawodów (stan na 31.01.2020r.).....	30
Wykres 16. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2013-2019	33
Wykres 17. Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji przez GOPS w Górnem w latach 2014-2019	34
Wykres 18. Osoby którym przyznano świadczenia o charakterze pieniężnym i niepieniężnym ..	35
Wykres 19. Ocena problemów społecznych w opinii mieszkańców gminy	50
Wykres 20. Ocena problemów społecznych wg Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych dla Gminy Górno.....	51
Wykres 21. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo.....	53
Wykres 23 . Stopa bezrobocia w powiecie kieleckim oraz województwie świętokrzyskim	55
Wykres 23. Osoby bezrobotne w gminie Górno w latach 2015-2019	56
Wykres 25. Bezrobocie na terenie gminy Górno w podziale na płeć	56
Wykres 25. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich bezrobotnych	57
Wykres 26. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim ..	65

Spis rysunków

Rysunek 1. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji	29
Rysunek 2. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w woj. świętokrzyskim	60
Rysunek 3. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2018 roku wg województw (w % osób w gospodarstwach domowych)	61